

Tommi Huosianmaa

Lukkari-hanke koulutielle herättämässä

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö:	Sosiaali- ja terveysalan yksikkö	
Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma	
Suuntautumisvaihtoehto:	Sosionomi (AMK)	
Tekijä:	Tommi Huosianmaa	
Työn nimi:	Lukkari-hanke koulutielle herättämässä	
Ohjaaja:	Katariina Perttula	
Vuosi: 2012	Sivumäärä: 71	Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyössä tutkittiin kokemuksia Lukkari-hankkeesta. Lukkari-hankkeen avulla puututaan 7.-9. -luokkalaisten oppilaiden koulupoissaoloihin ja myöhästymisiin. Varhaisella puuttumisella pyritään ehkäisemään nuorten syrjäytymisriskiä.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostui nuoren, koulun ja syrjäytymisen käsitteiden määrittelystä sekä Lukkari-hankkeen toimintamallin tarkasta kuvauksesta.

Tutkimusmenetelmänä oli laadullinen sisällönanalyysi. Tutkimusta varten haastateltiin Seinäjoen alueen yläkoulujen rehtoreita ja kuraattoreita sekä hankkeen kahden työntekijää. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina syksyn 2011 ja alkutalven 2012 aikana.

Tutkimuksen tuloksista selvisi, että Lukkari-hanketta arvostettiin koulujen rehtoreiden ja kuraattoreiden parissa suuresti. Hanke oli auttanut nuoria jatkamaan koulunkäyntiään tuetusti tai omatoimisesti. Hyviksi toimintamalleiksi koettiin nuoren noutaminen kouluun, keskustelut, nuoren huomioiminen yksilönä, nopea reagointi poissaoloihin ja myöhästelyihin sekä ajankäytön hallinnan kartoittaminen. Tärkeimpänä hankkeen etuna nähtiin toimintamallin selkeys ja johdonmukainen eteneminen.

Osa nuorista tarvitsee koulunkäyntinsä jatkamiseen erityistä tukea. Hankkeen avulla heidän koulunkäyntinsä mahdollistui.

Asiasanat: nuoruus, syrjäytyminen, oppilashuolto, peruskoulu

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty:	School of Health Care and Social Work
Degree programme:	Degree programme in Social Work
Specialisation:	Bachelor of Social Work
Author/s:	Tommi Huosianmaa
Title of thesis:	Lukkari Project Waking Students Up to School
Supervisor(s):	Katariina Perttula
Year: 2012	Number of pages: 71 Number of appendices: 2

The thesis examined the experiences of the Lukkari project. The aim of the project is to address the school absences and delays in school of the students in forms 7-9. Early intervention aims at preventing the risk of social exclusion among young people.

The theoretical frame consisted of the definition of the terms youth, school and social exclusion. The Lukkari project was described carefully.

The research method applied was a qualitative contents analysis. The headmasters and the social workers in Seinäjoki region secondary schools, as well as the two workers of the project were interviewed for the study. The thematic interviews were carried out during autumn 2011 and early winter 2012.

The results indicate that the Lukkari project was highly respected by the headmasters and the social workers of the schools. The project had helped students to stay on at school either supported or by themselves. Good operational models seemed to be taking the student to school by the worker, conversations, giving the student attention as an individual, rapid response to school absenteeism and latenesses as well as surveying the student's time management. The main advantage of the project seemed to be the clarity of the operational model and its coherent progression.

Some young people need special support in order to cope at school. With the assistance offered by the project they managed to attend school.

Keywords: youth, social exclusion, secondary school, school welfare

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
1 JOHDANTO	6
2 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA	7
3 MURROSIKÄ JA YLÄKOULU	10
4 OPPILAAN OPETUKSEN JA KASVUN TUKENA	12
4.1 Oppilashuolto	12
4.2 Vanhempien ja koulun yhteistyö.....	14
4.3 Koulupoissaoloihin puuttuminen ja perusopetuslaki.....	15
4.4 Poissaolojen seuranta Seinäjoen yläkoulujen opetussuunnitelmissa.....	16
5 SYRJÄYTYMINEN	18
5.1 Syrjäytymisen osatekijöitä.....	19
5.2 Syrjäytyminen vai osallisuus?	21
5.3 Varhainen puuttuminen syrjäytymisen ehkäisyssä.....	22
6 TUTKIMUKSEN KULKU	23
6.1 Laadullinen tutkimus	23
6.2 Tutkimuksen luotettavuus	24
6.3 Haastattelut.....	25
6.4 Haastatteluaineiston käsitteleminen.....	26
7 LUKKARI-HANKE	28
7.1 Lukkari-hankkeen tavoitteet	30
7.2 Lukkari-hankkeen toimintamalli.....	31
8 KOKEMUKSIA LUKKARI-HANKKEESTA	35
8.1 Poissaolojen syiden pohdintaa.....	36
8.2 Koulujen henkilökunnan tietoisuus Lukkari-hankkeesta.....	38
8.3 Lukkari-hankkeen toimiminen eri tilanteissa.....	39
8.4 Lukkari-hankkeen soveltuvuus koulumaailmaan	40
9 LUKKARI-HANKKEEN HYÖDYT KOULUMAAILMAAN	43
9.1 Nuoren kohtaaminen.....	45

9.2 Nopeus Lukkari-hankkeen etuna.....	48
9.3 Palveluohjaus Lukkari-hankkeessa.....	49
9.4 Lukkari-hankkeen yhteydessä syntyneet uudet mallit	51
9.4.1 Nuorten ajankäytön hallinta.....	51
9.4.2 Vanhempainryhmät.....	52
9.4.3 Lyseopäivä.....	53
10 LUKKARI-HANKKEEN VAIKUTUS REHTORIEN JA KURAATTORIEN TYÖHÖN	55
10.1 Toimintamallin ryhdistyminen	55
10.2 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö	56
11 TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ	59
11.1 Toivomuksia Lukkari-hankkeen toiminnan jatkosta	59
11.2 Jatkosuunnitelmia hankkeen tiimoilta	60
12 TULOSTEN TULKINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	62
13 POHDINTA	66
LÄHTEET	68

LIITE 1: Haastattelukysymykset rehtoreille ja kuraattoreille

LIITE 2: Haastattelukysymykset projektityöntekijöille

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on Nuorten Ystävät ry:n hallinnoima Lukkari-hanke. Hankkeen rahoittajana on Raha-automaattiyhdistys. Hanke toimii Seinäjoen alueen viidessä yläkoulussa. Sen toiminta-aika on kevät 2010 - kevät 2012. Kaksivuotisella hankkeella pyritään puuttumaan yläkoulujen oppilaiden poissaoloihin ja myöhästymisiin. Opinnäytetyössäni arvioin hankkeen onnistumista yläkoulujen rehtoreiden ja kuraattoreiden sekä hanketyöntekijöiden kokemusten pohjalta.

Tutkimukseni teoreettisessa osassa määrittelen aiheeseen liittyvät käsitteet. Näitä ovat nuori, koulu, oppilashuolto oppilaan tukena sekä syrjäytyminen. Halusin kuvata, mitä nuoruus ikävaiheena on ja mitä siihen kuuluu. Koulu ja oppivelvollisuus ovat osa jokaisen suomalaisen nuoren elämää. Koululla ja siellä tavattavilla ikätovereilla on nuoren kehitykseen ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen jo itsessään valtava merkitys, vaikka koulumenestys ei kovin korkea olisikaan. Koulupoissaolot ovat ensimmäisiä merkkejä yhteiskunnan reuna-alueille ajautumisesta. Oppilashuollolla pyritään turvaamaan jokaiselle nuorelle mahdollisuus hyvään kouluarkeen. Nuori tarvitsee oppimisrauhan. Syrjäytymistä pidetään yhtenä nyky-yhteiskuntamme suurista haasteista. Kaikki mahdolliset keinot tulee ottaa käyttöön, että voitaisiin ehkäistä nuorten syrjäytymiskehitystä. Lukkari-hankkeen toiminta on ennaltaehkäisevää. Varhaisella puuttumisella voidaan estää ongelmien kasaantuminen.

Opinnäytetyössä käytän kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelulla rehtoreilta, kuraattoreilta ja hanketyöntekijöiltä. Tutkimuksen analysointiosassa kerron ensin Lukkari-hankkeesta mahdollisimman laajasti. Tämän jälkeen siirryn esittelemään vastauksia teemoihin. Olen käyttänyt mahdollisimman paljon sitaatteja haastateltavilta, koska tämä tuo tutkimuksen lähemmäksi lukijaa ja varmistaa osaltaan sen luotettavuutta.

Pohdinnassa halusin tuoda vielä omia kokemuksiani aiheesta. Lukkari-hankkeen toiminta kiinnostaa ja koskettaa minua henkilökohtaisesti, olisinhan itsekkin aikoinani tarvinnut vastaavanlaista hanketta tuekseni.

2 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA

Nuoruusikä tarkoittaa ikävuosien 12-22 välillä tapahtuvaa psyykkistä kehitysvaihetta. Se on siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen. Murrosikä sijoittuu nuoruusiän alkuvaiheeseen; tytöillä se alkaa aikaisemmin kuin pojilla. Se kestää 2-5 vuotta. Sen aikana lapsesta kasvaa fyysisesti aikuinen. Murrosiän fyysinen kasvu ja hormonitoiminnan muuttuminen heilauttelevat nuoren psyykkistä tasapainoa. Pituuskasvu on nopeaa, toissijaiset sukupuolipiirteet kehittyvät ja kehon suhteet muuttuvat. Keskeisiä tunnusmerkkejä nuoren fyysisessä kehityksessä ovat tytöillä rintojen kasvu ja pojilla äänenmurros. Muuttuvassa kehossaan nuoren on määriteltävä itsensä uudestaan. Hänen on irrottauduttava lapsuuden identiteetistä ja löydettävä uusi. Nuoren tulee löytää psykologiset sopeutumiskeinot murrosiän muuttamaan psyykkiseen tasapainoonsa. (Aalberg & Siimes 2007, 15; Nurmi ym. 2007, 126.) Fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset muutokset kietoutuvat toisiinsa.

Sosiaaliset suhteet muuttuvat nuoruusiän aikana. Erityinen kehitystehtävä nuorella onkin irrottautua vanhemmistaan. Tämän hän tekee ikätovereidensa avulla. Nuori hakee itsenäisyyttä suhteessa vanhempiinsa ja läheisyyttä suhteessa kavereihin. Samankaltaisuus vetää puoleensa: nuoret hakeutuvat aktiivisesti itsensä kanssa samankaltaisten seuraan. Nuori luo itselleen sosiaalisia konteksteja, jotka useimmiten vahvistavat hänen jo olemassa olevia taipumuksiaan. (Salmivalli 2008,139.) Nuori tekee itse valintoja ja ohjaa omaa kehitystään. Tämä ohjaus pohjautuu osittain hänen aikaisempaan elämänhistoriaansa ja osittain persoonallisuuteensa. Tämä valintojen teko tapahtuu nuoren ikään liittyvien mahdollisuuksien rajoissa. (Nurmi ym. 2007, 132.)

Nuoren psyykkinen kehitys etenee aalloittain; hän etenee kehityksessään, mutta taantuu taas joksikin aikaa. Psyykkistä kehitystä ei voi jouduttaa. Sen aikana nuori irrottautuu vanhemmistaan, ottaa haltuunsa oman kehonsa ja turvautuu kasvusaan ikätovereihinsa. Ajattelun kehittyminen auttaa nuorta hahmottamaan itseään ja ympäristöään. Ajattelu muuttuu konkreettisesta abstraktiksi. Nuori oppii rakentamaan kokonaisuuksia, näkemään niissä vaikuttavia syy- ja seuraussuhteita ja etsimään ratkaisuja kokonaisuudessa esiintyviin ristiriitoihin. Tähän kaikkeen nuori

tarvitsee tietoa, taitoa ja kokemusta. Se, että nuori saavuttaa kyvyn käsittää kokonaisuuksia lisää nuoren kriittisyyttä. (Aalberg & Siimes 2007, 75.)

Murrosiän puoliväliin kuuluu tilapäinen psykososiaalinen taantuma, jonka aikana nuorella on mahdollisuus muuttaa aikaisempaa lapsenomaista kokemusmaailmaansa ja irrottautua siitä. Taantuminen on hyvin laaja-alaista, ja ilmenee voimakkaammin pojilla kuin tytöillä. Lapsenomaisuus ilmenee erityisesti pojilla takertuvaisuutena, epävarmuutena ja pelokkuutena. Näitä pojat yrittävät peittää uhoamisella, rivolla kielenkäytöllä ja äänekkyydellä. (Aalberg & Siimes 2007, 77-79; Lehtinen & Lehtinen 2007, 23.)

Nuoren tunteisiin liittyvät aivojen alueet alkavat nopeasti kehittyä. Hänen on opeltava elämäänsä voimakkaiden tunteiden kanssa. Hänellä on vahva tarve irtiottoon vanhemmistaan. Toiset nuoret tekevät tämän irtioton näkyvästi räiskyen, toiset rauhallisesti enimmäkseen omassa mielikuvituksessaan. Tärkeää on saada kokemus omaan suuntaan kulkemisesta. Tähän vaiheeseen liittyy monia riskejä, koska nuori saattaa omaksua rikollisia arvoja tai joutua vääränlaisiin porukoihin. Nuorella, jonka elämässä aikuiset ovat olleet läsnä ja jota he ovat tukeneet, on toisia todennäköisemmin paremmat eväät selviytyä näistä riskeistä. Jos nuori kokee, että häntä aina moititaan tai jos hän menettää usein tilanteen ja tunteidensa hallinnan, hän saattaa lakata yrittämästä. Nuori saattaa kokea, että hänellä ei ole väliä ja kaikki on jo joka tapauksessa pilalla. Tällöin hän saattaa omaksua epäonnistujan ja huonon ihmisen roolin. (Cacciatore 2009, 90-92.) Nuoren näkökulmasta voi olla tarkoituksenmukaista antaa periksi; kun ei yritä, ei voi epäonnistuaakaan.

Jokaisen lapsen ja nuoren elämään kuuluu erilaisia kriisejä. Kriisistä puhutaan silloin, kun nuori ei selviydy tilanteesta aikaisempien kokemustensa, omien voimavarojensa tai läheisten tuen avulla. Kriisin myötä hän joutuu sopeutumaan uudenlaisiin olosuhteisiin ja omaksumaan uusia selviytymiskeinoja. Kriisi antaa siis mahdollisuuden kasvuun ja uusien voimavarojen löytämiseen. Kriisejä voivat nuorella aiheuttaa monet yhtäaikaiset tekijät, jotka liittyvät toisiinsa. Kaikkiin kriiseihin voi liittyä tilapäistä ahdistuneisuutta, paniikkioireita, alakuloisuutta tai pelkoja. Nuoresta oireet voivat tuntua pelottavilta, mutta ne ovat viestejä kriisin ja siitä toipumisen

etenemisestä. Koulussa nuoren kriisi voi näkyä keskittymisvaikeuksina, mielenkiinnon puutteena, poissaolevuutena, itkuisuutena, ärtyisyytenä tai väsymyksenä. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 22-23.)

Tämän päivän nuoren maailmaa varjostaa tulevaisuuden epävarmuus. Yhteiskunnan kilpailu kovenee jatkuvasti, ja siinä on selvittävä. Monenlaiset globaalit uhkatekijät lisäävät omalta osaltaan nuoren epävarmuutta ja ahdistustakin. Ympäristön saastuminen, ilmastonmuutos, terrorismi, eriarvoisuus, rikollisuus ja väkivalta ovat esimerkkejä asioista, joiden kanssa nuoren on opittava elämään. Toivon ja luottamuksen säilyttäminen tällaisessa maailmassa on haaste kaikille ihmisille, mutta aivan erityisesti nuorille. (Launonen & Pulkkinen 2004, 29.)

3 MURROSIKÄ JA YLÄKOULU

Nuoren siirtyessä yläkouluun moni asia muuttuu. Tuttu luokkayhteisö hajoaa. Uuden luokkayhteisön ilmapiiri muotoutuu oppilaiden erilaisten persoonallisuuksien, toimintatapojen ja kaverisuhteiden pohjalta. Koska luokanvalvoja opettaa vain pienen osan oppitunneista, muodostavat nuorten omat sosiaaliset verkot ja vuorovaikutus luokan toimintakulttuurin. Usein vaihtuvat ryhmät saattavat johtaa irrallisuuden kokemukseen ja hajanaisuuteen. Jos nuori kokee kouluympäristön suurena, levottomana ja kaoottisena, nousevat hänellä aggression tunteet ja stressitaso. Tämä voi johtaa ärtyneeseen ja aggressiiviseen käyttäytymiseen. Toisaalta se voi aiheuttaa pakenemisreaktion ja koulun välttelämisen. (Cacciatore 2009, 47.)

Suurin osa murrosikäisistä huolehtii koulunkäynnistään hyvin. Nuori voi osoittaa itsenäisyyttään myös ottamalla entistä enemmän vastuuta koulunkäynnistään. Osalla nuorista kuitenkin kapina aikuisten maailmaa ja arvoja kohtaan suuntautuu myös kouluun ja opiskeluun. Nuori voi kyseenalaistaa koulun ja sen tavoitteet, opettajien auktoriteetin ja heidän persoonansa. Nuoren ajatus- ja kokemusmaailma on mustavalkoinen, ja sen perusteella opettajatkin saatetaan jakaa hyviin ja huonoihin. Nuoret saattavat testata omaa vallankäyttöään vähättelemällä opettajaa, opetettavaa ainetta, jättämällä läksyt tekemättä, olemalla poissa tunnilta tai yrittämällä pilata oppituntia. Nuorelle ei saisi koskaan tulla tunnetta siitä, että hänellä on valta pilata oppitunti. Nuorten liiallinen vallankäyttö koulussa johtaa turvattomuuden tunteeseen. Koulu edustaa ulkomaailmaa ja tulevaisuuden haltuunottoa. Aikuisten nopea puuttuminen tilanteeseen ja selkeät rajat ovat ensiarvoisen tärkeitä. (Cacciatore 2009, 47-48.)

Alakoululaisten siirtyessä yläkouluun on mahdollista helpottaa siirtymävaihetta monella tavalla. Hyviä käytäntöjä kouluilla ovat tiedonsiirtopalaverit, tutustumiskäynnit, leirikoulut, toimintapäivät, vanhempainillat ja -vartit sekä tukioppilastoiminta. Alakoulusta yläkouluun siirtymisen tukemisessa on tavoitteena, että opettajat tuntisivat oppilaansa heti seitsemännen luokan alussa. Näin voidaan mahdolliset ongelmat tunnistaa jo varhaisessa vaiheessa. Oppilaiden tutustuminen toisiinsa ja ryhmässä toimimisen harjoittelu vähentää myös kiusaamista. (Kasurinen 2006b,

49-50.) Jokaisella oppilaalla tulisi olla mahdollisuus saada kokea koulussa onnistuvansa jossakin. Kaikki eivät pärjää tietoaaineissa, joten heille pitäisi voida tarjota sellaisia valinnaisaineita, joista he voisivat näitä onnistumisen kokemuksia saada. (Ahola, Galli & Ikonen 2009, 140-141.)

Jokaisen ihmisen elämäntavat vaikuttavat hänen jaksamiseensa niin koulussa kuin muutenkin elämässään. Peruselementit terveellisiin elämäntapoihin ovat ravinto, liikunta ja lepo. Näiden tulisi olla säännöllisiä ja riittäviä, mutta asia ei välttämättä ole nuoren kohdalla ollenkaan itsestään selvä. Jos nuori nukkuu ja liikkuu liian vähän tai syö epäsäännöllisesti, ei hänellä ole voimia koulunkäyntiin. Nämä elämäntapahäiriöt lisääntyvät juuri yläkouluun siirryttäessä. Niistä saattaa seurata oppimisen tai käyttäytymisen ongelmia, joihin hoito olisi yksinkertainen: säännölliset elämäntavat. Säännöllisen elämänrytmin puute aiheuttaa väsymystä, ärtymystä ja haluttomuutta, jotka vaikuttavat monin tavoin oppimiseen, käyttäytymiseen ja yleiseen hyvinvointiin. (Lehtinen & Lehtinen 2007, 64.)

Seinäjoen seudulla on keväällä 2011 toteutettu kuudesluokkalaisille terveystarkastus. Tarkastukseen oli vastannut 617 oppilasta. Tarkastuksen perusteella vain 27% oppilaista meni arkisin nukkumaan ennen iltakymmentä. Kotiintuloaika oli arkisin kello 20 tai aikaisemmin 46%:lla vastaajista. Hengästyttävää liikuntaa harrasti päivittäin 20% koululaisista, kun suositus olisi noin kaksi tuntia liikuntaa joka päivä. (Ylihärsilä 2011.)

Samaan aikaan keväällä 2011 yläkouluikäisille 8-9-luokkalaisille nuorille tehtiin kouluterveystarkastus. Seinäjoella tarkastukseen vastasi 1169 oppilasta. Vastanneista 33% meni nukkumaan myöhemmin kuin kello 23. Netissä vietetty aika aiheutti ongelmia vuorokausirytmisissä 22%:lla vastanneista. Oppilaista itsensä vähintään keskivaikeasti masentuneeksi koki 13%. Vastanneista 24% tunnusti, ettei ollut saanut apua koulusta koulunkäynnin ja opiskelun vaikeuksissa. Oppilaista 11% kertoi lintsanneensa kuluneen kuukauden aikana vähintään kaksi päivää. Nuorista 34% harrasti hengästyttävää liikuntaa korkeintaan yhden tunnin viikossa. Myönteistä oli se, että 62% vastanneista kertoi pitävänsä koulunkäynnistä. (Seinäjoen kaupungin opetustoimi, [viitattu 19.4.2012].)

4 OPPILAAN OPETUKSEN JA KASVUN TUKENA

4.1 Oppilashuolto

Oppilashuollon järjestämisestä määrätään opetussuunnitelmassa. Koulun oppilashuollollinen toiminta koskee koko henkilökuntaa. Sen tavoitteena on edistää oppilaiden hyvää oppimista sekä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Hyvään oppilashuoltoon kuuluvat välitön tilanteisiin puuttuminen ja johdonmukaiset menettelytavat. Oppilashuoltoryhmän roolin tulee olla vaikeuksia ennaltaehkäisevä, moniammatillinen ja kouluyhteisöä tukeva. Moniammatillisuus käsittää opetus-, terveys- ja sosiaalitoimen panoksen oppilaan hyväksi. (Tilus 2004, 153; Lah-
tinen 2011, 168.)

Oppilashuollolla pyritään huolehtimaan lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä; fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Oppilaalle pyritään tarjoamaan sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Oppilashuoltoryhmä on aina moniammatillinen. Ryhmän tehtävät liittyvät monipuolisesti oppilaiden hyvinvointiin. Yksi oppilashuoltoryhmän tehtävä on toimia asiantuntijana terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön seurannassa sekä kehittämisessä. Toinen tehtävä on tukea yksittäisen oppilaan kehitystä ja kasvua. Kolmantena tehtävänä on seurata ja arvioida yksittäisen oppilaan tuen tarvetta. Tuen tarve voi olla fyysinen, psyykkinen tai sosiaalinen. Neljäntenä tehtävänä on kouluyhteisön yhteisöllisen tuen tarpeen seuranta ja arviointi. Oppilashuoltoryhmien koostumus vaihtelee suuresti alueellisesti. Useimmissa kouluissa oppilashuoltoryhmään kuuluvat rehtori, terveydenhoitaja, erityisopettaja ja opinto-ohjaaja. Koulupsykologi ja koulukuraattori kuuluvat myös ryhmään joko vakiojäseninä tai konsultoivina asiantuntijoina. Koululääkäri voi myös osallistua oppilashuoltoryhmän toimintaan. Oppilashuoltoryhmän työskentelyssä tulee erottaa tosistaan yleiset ja yksittäistä oppilasta koskevat kysymykset salassapitovelvollisuuden vuoksi. Yksittäisen oppilaan asiaa käsittelevät vain ne ryhmän jäsenet, jotka liittyvät oppilaan tukemiseen. (Kalkkinen & Peltonen 2011, 78-81.)

Lastensuojelulaki (9 §) edellyttää, että kunnan on järjestettävä koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut peruskoulussa. Näiden palveluiden tehtävänä on tarjota oppilaalle riittävää tukea ja ohjausta koulunkäyntiin. Niillä pyritään myös ehkäisemään ja poistamaan oppilaan sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmia sekä edistämään kodin ja koulun yhteistyötä. Kuraattorin tehtäviin kuuluu oppilaan koulunkäynnin ja hyvinvoinnin tukeminen. Hyvinvointiin kuuluvat myös oppilaan vapaa-aika ja kotiasiat. Koulukuraattori voi käsitellä oppilaiden käyttäytymiseen, sosiaalisiin suhteisiin, perheeseen tai koulunkäyntijärjestelyihin liittyviä asioita. Koulupsykologi voi auttaa oppilasta esimerkiksi oppimis-, keskittymis- tai sopeutumisvaikeuksien selvittelyssä. Hän voi tukea ja auttaa oppilasta myös tämän tunne-elämän vaikeuksissa, käyttäytymisvaikeuksissa tai perheeseen liittyvissä asioissa. (Lahtinen 2011, 192.)

Oppilas voi tarvita koulunkäyntiinsä tukea myös kouluterveydenhuollosta. Jos oppilaalla on vaikeuksia koulussa, kotona tai sosiaalisissa toimintaympäristöissä, tulee terveydenhuollon yhteistyössä muun oppilashuollon kanssa tukea häntä. Terveystarkastuksissa tulee kiinnittää huomiota erityisesti niihin nuoriin, joilla saatetaan olla tarve tiiviimpään seurantaan. Näitä ovat esimerkiksi nuoret, joilla on oppimisvaikeuksia, sosioekonomisesti heikossa asemassa olevat nuoret ja maahanmuuttajataustaiset nuoret. Mielenterveysongelmat, kuten masennus tai syömishäiriöt, tulisi voida tunnistaa mahdollisimman aikaisin ja ohjata nuori asianmukaiseen hoitoon. Kouluterveydenhoidon tulee pyrkiä sairauksien ennaltaehkäisyyn, ensimmäisten oireiden hoitamiseen ja tilanteen pahenemisen estämiseen. Terveysneuvonnan on tuettava ja edistettävä oppilaan itsenäistymistä opiskelukykä, terveellisiä elämäntapoja, hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista. (Lahtinen 2011, 225-228.)

Kaikki oppilashuollon palvelut ovat maksuttomia oppilaalle. Oppilashuoltotyötä tehdään oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa yhteistyössä. Työn tarkoituksena on olla sekä opettajan, oppilaan että vanhempien tukena oppilaan asioita pohdittaessa. Tavoitteena on, että ratkaisua ongelmiin ei tarvitse yrittää löytää yksin. (Lahtinen 2011, 169.)

4.2 Vanhempien ja koulun yhteistyö

Huoltajalla on lapsen ensisijainen kasvatusvastuu. Hänellä on myös ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. On huoltajan tehtävä varmistaa, että lapsi saa riittävästi lepoa, liikuntaa ja ravintoa. Huoltajan tehtävä on myös osoittaa kiinnostusta lapsen koulunkäyntiä kohtaan ja olla kiinnostunut lapsen elämään liittyvistä asioista muutenkin. Huoltajan tehtävä on myös asettaa rajat lapsensa television ja tietokoneen käytölle. Huoltajan tulee rohkeasti uskaltaa kertoa esimerkiksi kouluterveydenhuollon kautta, mikäli tuntee, että on uupumassa huolien tai vaikeuksien alle ja tarvitsee apua. (Lahtinen 2011, 189-190.)

Perusopetuslaki (§3) edellyttää koululta yhteistyötä kotien kanssa. Koulu tukee vanhempia oppilaan koulunkäynnissä ja oppimisessa. Vanhemmat voivat kuitenkin osallistua yhteistyöhön koulun kanssa vain niiden mahdollisuuksien rajoissa, joita koulu tarjoaa. Toimiva kodin ja koulun yhteistyö voi parhaimmillaan olla kasvatuskumppanuutta. (Tilus 2004, 134-135.)

Perusopetuksen opetussuunnitelmaan kuuluvat koulun toimintaa ohjaavat ja opiainekohtaiset osa-alueet, jotka koskevat oppimisen tukea ja arviointia. Perusopetuksen ja erilaisten tukimuotojen tarkoituksena on turvata jokaiselle oppilaalle mahdollisuus oppimiseen, kasvuun ja itsensä kehittämiseen. (Tilus 2004, 133.) Vanhempien tehtävä on huolehtia lapsensa koulunkäynnistä. Vanhempien tulisi ilmoittaa kouluun, mikäli oppilas on koulusta poissa. Koulun tulee vastaavasti seurata oppilaiden poissaoloja ja ilmoittaa mahdollisimman pian huoltajalle, jos luvattomia poissaoloja tulee. Tällöin vanhemmilla on mahdollisuus huolehtia lapsensa oppivelvollisuuden suorittamisesta. Kotona tulee myös olla tieto oppilaan luvattomasta poissaolosta sen vuoksi, ettei koulu voi vastata oppilaan turvallisuudesta, jos oppilas on luvatta poissa tai lähtee koulusta luvatta kesken koulupäivän. Jos poissaolojen syynä on pitkäaikaissairaus tai useat lyhyemmät poissaolojaksot seuraavat toisiaan, on tärkeää, että oppilaan avun tai tuen tarve koulunkäynnissä huomataan riittävän ajoissa. Luvattomat poissaolot vaativat aina jatkoselvittelyä. Luokanopettaja tai luokanvalvoja seuraa poissaoloja. (Kuusela, Peltonen & Rimpeä 2007, 105-106.)

Kodin ja koulun yhteistyö on muuttunut vuosikymmenien aikana. Muutospainetta ovat aiheuttaneet muun muassa teknologian kehittyminen, perherakenteen muutokset, väestön monikulttuuristuminen ja väestön koulutustason nousu. Viestintä kodin ja koulun välillä tapahtuu monissa kouluissa sähköisesti, joskin edelleen käytetään myös perinteisiä reissuvihko- ja paperitiedotteita. Yhteistyössä on täytynyt entistä paremmin ottaa huomioon vanhempien äidinkieli ja eri kulttuurien tavat olla yhteistyössä. Huoltajien vaatimukset koulua kohtaan ovat lisääntyneet. Toimiva ja lähtökohdiltaan myönteinen kodin ja koulun yhteistyö on keskeinen nuorten oppimisen ja kehityksen tuki. (Lahtinen 2011, 317-318.) Ehdoton edellytys luvattomiin poissaoloihin puuttumisessa on toimiva ja tiedossa oleva ilmoittamisjärjestelmä koulun ja kodin välillä. Tähän liittyen tulee olla selkeät menettelytavat, jotka oppilaatkin tiedostavat. Sähköinen viestintäkanava on tuonut yhteistyöhön reaaliaikaisuutta ja nopeutta. Perimmäinen vastuu poissaolojen vähentymisestä jää kuitenkin lopulta vanhempien, luokanvalvojan ja oppilaan toimien varaan. Poissaolot eivät useinkaan vähene ilman jämäkkiä menettelytapoja ja puuttumista.

4.3 Koulupoissaoloihin puuttuminen ja perusopetuslaki

Perusopetuslaissa (628/1998,477/2003) on oppivelvollisuuteen ja poissaoloihin liittyviä säädöksiä, jotka koskevat oppilaita, huoltajia ja kouluviranomaisia. Oppivelvollisuudesta (25§) säädetään, että Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kun hän täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut kymmenen vuotta. Oppivelvollisen on osallistuttava järjestettyyn perusopetukseen (35§) tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Oppilas on velvoitettu suorittamaan tehtävät tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti.

Opetuksen järjestäjä (26§) on velvoitettu seuraamaan perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajille. Oppivelvollisen huoltajat ovat velvollisia huolehtimaan, että oppilaan oppivelvollisuus tulee loppuun suoritettua. Lainsäätäjä pitää huoltajan velvollisuutta huolehtia

oppilaan koulunkäynnistä niin tärkeänä, että sen laiminlyönnistä voidaan antaa sakkorangaistus. (45§)

4.4 Poissaolojen seuranta Seinäjoen yläkoulujen opetussuunnitelmissa

Seinäjoen kaupunki määrittelee oppilashuollon ensisijaiseksi ennaltaehkäisevän työn muodoksi perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Kouluilla on suunnitelmia erilaisten ongelmatilanteiden, kuten runsaiden poissaolojen käsittelyä varten. Koulun ja kodin välisen yhteistyön tavoitteet ja toimintatavat tulee määritellä koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa. Koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa määritellään, miten toimitaan oppilaan ollessa poissa koulusta sekä miten vanhemmille tiedotetaan. Suunnitelmaan kirjataan myös yhteistyön seurantaan ja arviointiin liittyvät menettelytavat (Opetussuunnitelma 2011, 46, 72.)

Keskeinen henkilö nuorten poissaoloihin puuttumisessa on luokan vastuuopettaja, luokanvalvoja. Luokanvalvojan tehtävään kuuluu pitää kirjaa oppilaiden poissaoloista. Hänen vastuullaan on lopulta se, miten poissaoloihin puututaan vai puututaanko niihin ollenkaan. Koulujen käytännöissä on eroja siinä, mihin ja miten poissaolot kirjataan. Yläkouluissa kirjaamisen vaikeuteen liittyy opintojen jakaantuminen useammille opettajille; lisäksi valinnaisaineiden tunneilla oppilaita on useista eri perusopetusryhmästä. (Gråsten-Salonen [Viitattu: 6.10.2011].)

Poissaolot jaetaan luvallisiin ja luvattomiin poissaoloihin. Poissaolojen seurannassa olisi hyvä näkyä, miten koulussa käytännössä toimitaan luvallisten ja luvattomien poissaolojen sekä sairauspoissaolojen osalta. Pelkkä poissaolojen määrällinen tilastointi ei kerro todellista tilannetta, mihin poissaoloihin pitäisi puuttua. (Gråsten-Salonen [Viitattu: 6.10.2011].)

Esimerkiksi tiheä sairastaminen saattaa tuottaa oppilaalle paljon luvallisia poissaoloja, joille hän ei ole mahtanut mitään. Mahdollisen tukiopetuksen myötä tilanne saadaan korjaantumaan. Sen sijaan luvattomat poissaolot on pystyttävä näistä erottamaan, että tilanteeseen pystytään nopeasti reagoimaan.

Yläkouluikäisten nuorten luvattomiin poissaoloihin yhdistyvät koulunkäynnistä pitämättömyys, opiskeluvaikeudet, heikko arkirythmi sekä vanhempien tietämättömyys nuoren viikonloppuiltojen vietosta. Myös fyysisen uhan kokeminen, läheisten ystävien puute, masennus ja väsymys ovat yhteydessä luvattomiin poissaoloihin. Jos nuorella on koulunkäynnin ulkopuolisia ongelmia, joihin hän ei saa apua, kasvaa riski luvattomiin poissaoloihin. Riskiä kasvattaa myös se, etteivät vanhemmat tunne nuorensa ystäviä. (Luopa, Pietikäinen & Jokela 2006, 26.)

Runsaat poissaolot ovat osoitus nuoren koulumotivaation ongelmista, ja usein tai pitkään jatkuessaan ne myös hankaloittavat oppimista. Kun oppiminen ei suju, lisääntyy oppilaan halu olla poissa koulusta. Tämä saattaa aiheuttaa noidankehän. Oppilaan poissaolo vähentää mahdollisuuksia saavuttaa koulun asettamia tavoitteita, eikä tukiopetuksestakaan välttämättä ole tässä apua. Runsaat poissaolot vaikuttavat myös siihen, että nuori vieraantuu omasta ryhmästään, varsinkin jos poissaolojen taustalla on jo valmiiksi kouluun liittyviä ongelmia. (Kuusela, Peltonen & Rimpelä 2007, 105.)

5 SYRJÄYTYMINEN

Koulupoissaoloihin puuttuminen on tärkeää, koska jatkuessaan ne aiheuttavat riskin yleisemmälle syrjäytymiskehitykselle, vaikka eivät itsestään selvästi siihen johdakaan. Syrjäytymisen käsite kattaa monenlaisia hyvinvoinnin ongelmia ja sosiaalisista yhteisöistä karsiutumisen muotoja. Syrjäytymiskäsitteellä on runsaasti rinnakkaistermejä, joita ovat poispudonneet, uloslyödyt, poissuljetut tai marginalisoituminen. Laajemmalla tasolla tarkastellaan hyvinvointia elintason, elämänhallinnan ja elämänlaadun käsitteillä. (Lagström 2011, 7.) Yksilöllä saattaa olla ongelmia, kuten kouluttamattomuus, työttömyys tai satunnainen päihteiden väärinkäyttö. Nämä saattavat yksinäänkin aiheuttaa vakavia vaikeuksia ja syrjässä olemista yhteiskunnan eri alueilla. Syrjäytymisestä puhutaan kuitenkin silloin, kun eri elämänalueilla samanaikaisesti vaikuttavat epäsuotuisat olosuhteet. Koulutus, työ, terveys, perhesuhteet ja toimeentulo ovat elämänalueita, joilla saattaa olla yhtä aikaa vaikeuksia. Tällöin ihminen on syrjäytynyt. (Jahnukainen & Järvinen 2001, 136.)

Jahnukainen ja Järvinen (2001, 135) esittelevät syrjäytymisen prosessimallin:

1. TASO
Ongelmia kotona ja/tai koulussa
2. TASO
Epäonnistuminen koulussa, koulun keskeyttäminen
3. TASO
Heikko asema työmarkkinoilla
4. TASO
Taloudelliset ongelmat Riippuvuus hyvinvointivaltiosta
5. TASO
Elämänhallinnan ongelmat (päihde- ja mielenterveysongelmat, rikollisuus)

Prosessimallin tarkoituksena ei ole esittää ennalta määrättyä syrjäytymisprosessia, joka alettuaan jatkuisi aina samalla tavalla ja näin määrittäisi ongelmassa olevan ihmisen tulevaisuuden. Mallin tarkoituksena on sen sijaan toimia ideaalityyppi-

senä kuvauksena, johon todellisuutta voidaan verrata. Se toimii viitekehyksenä, johon voidaan suhteuttaa yksittäisiä tapauksia. Mallin avulla voidaan myös löytää niitä tekijöitä, jotka ovat erilaisissa tapauksissa olleet auttamassa syrjäytymiskierteen katkaisemisessa ja kiertteestä poispääsystä. (Jahnukainen & Järvinen 2001, 135-136.)

Syrjäytymisen prosessimalli toteutuu todennäköisimmin sellaisten ihmisten kohdalla, joiden elämässä on niukasti suojaavia tekijöitä tai jotka eivät pysty käyttämään suojaavia tekijöitä hyödykseen. Tällöin on mahdollista, että vaikeudet alkavat kasantua ja saattavat johtaa syrjäytymiseen. Toisaalta millä tahansa prosessin tasolla on mahdollista katkaista syrjäytymiskierre, kunhan ihminen saa tukea ja olosuhteet ovat riittävän suosiolliset. Kaikki nuoret eivät ole yhtä alttiita syrjäytymiselle. Jos nuoren kotitaustasta löytyy voimakasta sosiaalista tukea, kulttuurisia resursseja tai kehityspsykologisia suojaavia tekijöitä, on heillä paremmat mahdollisuudet selvitä kuin niillä nuorilla, joiden taustasta löytyy esimerkiksi vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmia tai perheväkivaltaa. (Jahnukainen & Järvinen 2001, 136-137.)

5.1 Syrjäytymisen osatekijöitä

Syrjäytymiseen johtavia tekijöitä on tutkittu pitkään. Ne tunnetaan verraten hyvin. Syrjäytymisen taustalla ovat usein perheen sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat, päihteidenkäyttö, perheiden rikkinäisyys ja mielenterveydelliset ongelmat. Tällaiset ongelmat, joiden kanssa nuoren pitää yrittää pärjätä, näkyvät koulussa erilaisina vaikeuksina. Koulunkäynti saattaa olla vaikeaa, motivaatio kärsii ja elämänhallinnassa saattaa olla yleisesti puutteita. Ellei nuori pärjää koulussa, hän etsii hyväksyntää ja onnistumisia muualta. Vapaa-aika, kuluttaminen ja kaveripiiri tarjoavat mahdollisuuksia onnistumisiin, mutta niihin liittyy omat riskinsä. (Ahola, Galli & Ikonen 2009, 132.)

Koulutuksen avulla nuori löytää oman paikkansa yhteiskunnassa. Jos näiltä koulutusyhteiskunnan rattailta putoaa ja nuori jää koulutuksen ulkopuolelle, pidetään

tätä alkuna nuoren syrjäytymiselle. Pahimmillaan nuoren syrjäytymisprosessi voi johtaa laitostumiseen tai eristäytymiseen. Syrjäytymisprosessi ei toki ole vääjäämätön; kotia ja koulua vastaan kapinointi kuuluu monen nuoren kehitykseen. Toiset vain selviävät siitä paremmin kuin toiset. Yhtä tärkeää on kuitenkin kiinnittää huomiota hiljaisten nuorten hätään kuin näkyvimpiin ja räikeimpiin syrjäytymisen ilmentymismuotoihin. (Ahola, Galli & Ikonen 2009, 132.)

Tilastojen kautta syrjäytymistä voidaan tarkastella muun muassa sen kautta, kuinka moni nuori lopettaa koulun eikä siirry normaaliin työelämään. Tällä tavoin määriteltynä Suomessa syrjäytyy vuosittain 7% pojista ja 2% tytöistä. Murrosiän puoli-väliin kuuluu normaali psykososiaalisen taantuman vaihe, jolloin nuori on erityisen herkkä syrjäytymiskehitykselle. Jos nuori putoaa pois koulutuksen ja työelämän piiristä, on sillä valtavat vaikutukset hänen koko elämäänsä. (Aalberg & Siimes 2007, 137.)

Syrjäytymiseen liittyy syrjässä olemisen käsite. Ihminen voi olla yhteiskunnan joltakin osa-alueelta syrjässä, kun taas muilla osa-alueilla hän saattaa olla hyvinkin kiinnittynyt yhteiskuntaan. Tällöin puhutaan marginalisaatiosta. Nuoruus sinällään on jo yhteiskunnassa marginaaliasemassa; nuori ei ole enää lapsi, mutta ei vielä aikuinenkaan. Hänen täytyy löytää oma paikkansa lisääntyvien riskien ja epävarmuuden maailmassa. Hän saattaa kokea yhteiskunnan odotuksiin vastaamisen vaikeaksi. Yhä useampi nuori kokee itsensä ulkopuoliseksi yhdellä tai useammalla elämänalueella. Marginaalisuus voi olla myös tietoinen valinta, nuoren keino erottua muista. Tärkeää onkin ihmisen oma kokemus: koenko olevani huono-osainen? Kaikki syrjässä olemisen ei ole syrjäytymistä eikä yhteydessä huono-osaisuuteen. Marginaalisuus voi liittyä tiettyyn elämänalueeseen ja olla tietoinen valinta. Se saattaa olla väliaikaista, eikä se määritä ihmisen asemaa yhtä kokonaisvaltaisesti kuin syrjäytyminen. Syrjäytymistä voidaan kuvata negatiivisena, totaalisenä ja usein staattisena elämäntilanteena. (Jahnukainen & Järvinen 2001, 138-141.)

Syrjäytyminen on ulkopuolelle jäämistä. Se on sitä sekä ihmisen kokemuksena että myös hänen omaa tulkintaansa siitä, kuinka kiinteästi hän saa olla osa kokonaisuutta. Nuoren syrjäytymiskehityksen rakennusaineena ovat hänen kokemuk-

sensa omasta epäonnistumisestaan sekä ulkopuolelta tulevat viestit niiltä muilta, jotka jakavat yhdessä oman ryhmän todellisuutta. Kun ulkopuolisuuden kokemuksia kasaantuu nuorelle aina vain enemmän, hän syrjäytyy helposti oppimisesta, koulunkäynnistä ja elämästä. Huomiota tulisi kiinnittää entistä tarkemmin lapsiin, jotka ovat syrjäytymisvaarassa, ”ottamassa ensimmäisiä askelia syrjäytymispolullaan” (Tilus 2004, 28-30).

Monilla nuorilla useat elämänmuutokset kasautuvat suhteellisen lyhyeen ajanjaksoon. Tämä lisää nuoren riskialttiutta joutua yhteiskunnan eri toiminta-alueiden reuna-alueille. Syrjäytymistä voidaan tarkastella muutosprosessina, johon vaikuttavat ihmisen omat ominaisuudet, häntä ympäröivä yhteiskunta ja kulttuuri sekä näiden keskinäinen suhde. Murrosikä muodostaa ihmisen elämässä eräänlaisen taitekohdan. Tähän taitekohtaan saattaa nuorella osua liian paljon selvitettäviä asioita, eivätkä hänen voimavaransa riitä niiden selvittämiseen yksin. (Lagström 2011, 7.) Tällaisia selvitettäviä asioita saattavat olla esimerkiksi vanhempien avioero, muutto toiselle paikkakunnalle tai koulun ja kavereiden vaihtuminen. Nuoren omat mielensisäiset ja fyysiset muutokset lisäävät käsiteltävien asioiden määrää ja saattavat vaikeuttaa elämänhallintaa.

5.2 Syrjäytyminen vai osallisuus?

Syrjäytymistä voidaan tarkastella myös osallisuuden puuttumisen näkökulmasta. Lapsi tarvitsee kasvaessaan osallisuuden kokemuksia. Nähdäkseen itsensä toimijana lapsen ja nuoren on elintärkeää saada kokemus siitä, että hän voi vaikuttaa maailmaan. Vaikuttaminen maailmaan antaa nuorelle toivoa ja mielekkyyttä. Kehittyvän nuoren toistuvat kokemukset siitä, että yrityksistään huolimatta hän ei pysty vaikuttamaan ympäristöönsä, ovat lamauttavia. (Mäkelä 2011, 19.)

Osallisuus on aina vuorovaikutuksellista. Se muodostuu ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Kehittyvä lapsi löytää itsestään erilaisia piirteitä, kun eri ihmiset vastaavat hänen aloitteisiinsa eri tavalla. Lapsen ja nuoren minuus syntyy näissä vuorovaikutustilanteissa. Näin jokainen, joka on lapsen tai nuoren kanssa tekemi-

sissä, omalta osaltaan vaikuttaa nuoren minuuden kehittymiseen joko tukemalla tai tukahduttamalla sitä. Jos aikuisen antama viesti nuorelle vuorovaikutustilanteessa on kiinnostunut ja kunnioittava, nuori voi kokea itsensä tärkeäksi ihmiseksi. (Mäkelä 2011, 16-17.)

5.3 Varhainen puuttuminen syrjäytymisen ehkäisyssä

Varhaisen puuttumisen mallilla tarkoitetaan sitä, että ongelmat havaitaan ja niihin pyritään löytämään ratkaisuja mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Varhainen puuttuminen on prosessi; se ei ole yksittäinen temppu tai keino ratkaista oppilaan ongelmat. Tavoite on, että prosessin loppuvaiheessa oppilaan kanssa toimivilla ihmisillä olisi tietoa ja taitoa antaa sitä tukea, jota hän tarvitsee. Tuki vaihtelee oppilaan tarpeen mukaan ja voi olla usean eri asiantuntijan antamaa, jos se nähdään tarpeelliseksi. Varhaisen puuttumisen prosessi alkaa pienistä havainnoista ja johtaa toimenpiteisiin, joilla oppilasta tuetaan tai oppimisympäristöä kehitetään. (Huh-
tanen 2007, 28.)

Nuori saattaa tarvita apua ja huolenpitoa, että hänen ongelmansa koulunkäynnissä eivät kasva liian suuriksi. Koululla on käytössään varhaisen puuttumisen keinoja. Yhtenä tärkeänä keinona on poissaolojen ja opintojen tarkka seuranta. Muita keinoja ovat heikommin menestyvien oppilaiden yksilölliset ohjauskeskustelut sekä säännölliset luokanvalvojien tunnit ja vartit. (Karjalainen 2006, 96-97.)

6 TUTKIMUKSEN KULKU

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kokemuksia Lukkari-hankkeen toiminnasta. Koska hankkeella pyritään uuden toimintamallin luomiseen, on tärkeää saada selville, miten hanke on vaikuttanut koulumaailmassa työntekijöiden näkökulmasta. Tästä syystä pyrin haastattelemaan Seinäjoen yläkoulujen työntekijöistä koulujen rehtorit ja kuraattorit. Rehtorilla koulun johtajana on näkemystä siitä, miten hanke toimii koulun toimintojen kokonaisuudessa. Kuraattorilla jokapäiväisessä työssään on kokemusta oman koulunsa oppilaiden myöhästelyistä ja poissaoloista sekä Lukkari-hankkeen sopivuudesta päivittäiseen työhön. Mielestäni tärkeää on myös kysyä hankkeen työntekijöiltä heidän omia kokemuksiaan, jotta hankkeesta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen käsitys. Haastattelin siis myös kahta Lukkari-hankkeen työntekijää.

6.1 Laadullinen tutkimus

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tämän määritelmän mukaisesti on laadullisessa tutkimuksessa otettava huomioon elämän moninaisuus. Tapahtumat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja muovaavat näin toisiaan. Tästä syystä kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Pyrkimyksenä on löytää tosiasioita, ei niinkään todentaa olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 161.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on, että se on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Ihmistä suositaan tiedon keruun instrumenttina. Lähtökohtana on aineiston monitahoinen tarkastelu. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat esimerkiksi teema- ja ryhmähaastattelut. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotannalla. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä, olosuhteiden mukaan. Tapauksia

käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Edellä mainitut kuvaukset kvalitatiivisesta tutkimuksesta sopivat mielestäni erittäin hyvin opinnäytetyöni teemaan. Pyrkiessäni selvittämään kokemuksia Lukkari-hankkeesta pyrin saamaan tietoa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, ja nimenomaan todellisen tilanteen yhteydessä. Lukkari-hanke toimii Seinäjoen yläkouluilla parhaillaan, ja kokemuksia siitä on jo työntekijöille kertynyt. Nyt on siis hyvä ajankohta hankkia tietoja saaduista kokemuksista. Tutkimuksen kohdejoukon olen valinnut tarkoituksenmukaisesti niistä ihmisistä, jotka Lukkari-hankkeen kanssa ovat työnsä puolesta tekemisissä ja joita hanke koskettaa. Tapaukset ovat ainutlaatuisia, ja siksi tutkimukseni onkin luonteeltaan kuvaileva.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen tulee olla luotettava. Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimus tarjoaa ei-sattumanvaraisia vastauksia (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Laadullisessa tutkimuksessa painottuvat tällöin analyysin systemaattisuus ja tulokinnan luotettavuus. Aineiston analyysistä kuvataan rehellisesti sen vahvuudet ja heikkoudet. Aineiston kokonaisuus tulee esitellä tarkasti sekä kuvata ne aineiston osat, joille havainnot rakentuvat. Myös analyysin eteneminen on syytä kuvata tarkasti. (Ruusuvuori ym. 2010, 27.)

Tutkimuksen validius eli pätevyys puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkimus mittaa sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Laadullisen tutkimuksen validiteettia parantaa tutkimuksen läpinäkyvyys. Tulkintoja tulee ankkuroida aineistoon. Suorat otteet haastatteluista tai muut autenttiset dokumentit auttavat tässä ankkuroimisessa. (Hirsjärvi ym. 2009, 233; Nikander 2010, 433.) Sekä reliabiliteettia että validiteettia voidaan siis lisätä tekemällä tutkimusprosessi mahdollisimman näkyväksi.

Tutkimuksessa haastattelut saatiin kahdeksalta koulun työntekijältä ja kahdelta hanketyöntekijältä. Haastateltavat olivat kiinnostuneita aiheesta. He olivat valmis-

tautuneet haastatteluun, koska olin aikaisemmin lähestynyt heitä sähköpostilla ja kertonut aiheesta. Sain ammattilaisilta hyvää aineistoa. Haastateltavat vastasivat kysymyksiin monipuolisesti ja asiapitoisesti. Vastausten luotettavuutta lisäsi se, että haastateltavat tunsivat aiheen hyvin. Se liittyy läheisesti heidän työarkeensa.

6.3 Haastattelut

Kvalitatiivisen tutkimuksen päämenetelmä on yleensä haastattelu. Haastattelun etuna on erityisesti se, että siinä voidaan antaa haastateltavalle mahdollisuus syventää ja selventää vastauksiaan. Haastattelussa voidaan myös nähdä vastaaja, hänen ilmeensä ja eleensä. Haastateltavan on mahdollista kertoa aiheestaan laajemmin kuin tutkijan on ollut mahdollista ennakoida. (Hirsjärvi ym. 2009, 205.)

Haastattelutyyppejä on kolmenlaisia. Strukturoidussa eli lomakehaastattelussa haastattelu tapahtuu lomaketta apuna käyttäen, jolloin kysymykset ja niiden järjestys ovat ennalta määritellyjä. Avoimessa haastattelussa aihe voi muuttua haastattelun kuluessa. Haastattelija selvittelee haastateltavan käsityksiä sitä mukaa kun ne tulevat vastaan haastattelun aikana. Avoin haastattelu muistuttaa keskustelua. Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Siinä haastattelun teemat ovat etukäteen tiedossa, mutta kysymysten muoto ja järjestys saattavat vaihdella haastattelutilanteen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.) Opinnäytetyössäni käytän teemahaastatteluja.

Haastattelut toteutin seuraavasti: kuraattorien ja rehtorien haastattelut toteutettiin syksyllä 2011. Hanketyöntekijöiden haastattelut tehtiin tammikuussa 2012. Haastateltavia lähestyin sähköpostitse. Sähköpostin kautta sovimme haastateltavien kanssa heille sopivista haastatteluajoista. Haastattelupaikkana oli kunkin työntekijän oma työpiste. Haastattelutilanteet olivat rauhallisia ja paikalla olivat ainoastaan haastattelija ja haastateltava. Haastateltavat eivät halunneet keskeyttää haastattelun kulkua, vaikka puhelin joissakin tapauksissa saattoi soida kesken tilanteen. Haastateltavien kanssa olin jo etukäteen sopinut haastattelujen nauhoittamisesta ja aineiston käsittelystä nimettömänä. Kaikki haastateltavat olivat kiinnostuneita

aiheesta ja halusivat vastata kysymyksiin. Haastateltavat olivat myös kiinnostuneita saamaan tietoa tutkimuksen tuloksista. Haastattelujen kesto oli noin puoli tuntia.

6.4 Haastatteluaineiston käsitleminen

Laadullisen aineiston tarkasteluun ja käsittelyyn kuuluu aineistoon tutustumista, sen järjestämistä ja luokittelua. Aineistoa tulee analysoida ja tulkita sekä ikään kuin keskustella sen kanssa. Aineiston kanssa keskustellessa ja tulkitessa sitä tuloksia voidaan vertailla aiempiin tutkimuksiin ja teoreettiseen tietoon sekä ajankohtaisiin käytännön ongelmiin. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010; 10, 29.) Kerätyn aineiston analysointi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen keskeistä aluetta. Siihen tutkimuksessa on koko ajan tähdätty. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysia tehdään pitkin matkaa. Aineistoa voidaan kerätä ja analysoida osittain samanaikaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 221-223.)

Haastattelut litteroin tietokoneelle. Litterointi on tärkeä osa aineistoon tutustumista, ja se antaa mahdollisuuden tutustua uudelleen haastatteluihin ja katsoa aineistoa uudesta näkökulmasta. Tekstiksi purettu puhe tuo aineiston lukijaa lähemmäs ja on lisäämässä tutkimuksen läpinäkyvyyttä. Se myös antaa lukijalle mahdollisuuden tehdä omia päätelmiään. (Nikander 2010, 433,435.) Haastattelujen lainaaminen tekstiin tuo myös lisää elävyyttä ja kiinnostavuutta tutkimustulosten esittelyyn.

Tutkimusaineiston litterointi oli yllättävän työläs vaihe aineiston käsittelyssä. Haastattelut litteroin kokonaisuudessaan, ja tähän kului paljon aikaa. Litterointi oli hyödyllistä, se toi haastattelut uudelleen elävinä ensimmäiseen käsittelyyn. Annoin jokaiselle haastattelulle koodin. Kuraattorien haastattelut merkitsin kirjaimella K, rehtorien kirjaimella R ja hanketyöntekijöiden kirjaimella P. Tulostin litteroidut haastattelut paperille ja järjestelin vastauksia teemoittain. Poimin jokaisesta haastatteluvastauksesta tiettyyn teemaan liittyvän kohdan. Kiinnitin huomiota sellaisiin asioihin, jotka toistuivat eri vastauksissa. Analyysivaiheessa luin jatkuvasti haastatteluaineistoa uudelleen ja uudelleen, niin kauan että uusia näkökulmia ei enää noussut aineistosta. Analyysin kirjoittaminen sujui hyvin, se oli mielenkiintoista ja

innostavaa. Suoria lainauksia litteroinneista käytin mahdollisimman paljon. Lopuksi nostin tuloksiin keskeisiä analyysissä nousseita asioita ja yhdistin niitä teorian teorian.

Haastattelujen tuottama aineisto kirjataan siten, että haastateltuja ei voi tunnistaa tekstistä. Haastatteluaineisto säilytetään vain niin kauan, että opinnäytetyö on valmis, sitten se tuhoetaan.

7 LUKKARI-HANKE

Seuraavaksi kuvaan Lukkari-hankkeen. Hanketta kuvaavan luvun 7 lähteinä olen käyttänyt Lukkari-hankkeen hankesuunnitelmaa ja keskusteluita hanketyöntekijöiden kanssa.

Lukkari-hanke pyrkii luomaan toimintamallin luvattomien koulupoissaolojen ja myöhästelyjen vähentämiseksi. Tavoitteena on luoda oppilaitoksesta riippumaton prosessimalli, jota voidaan hyödyntää yleisesti useissa oppilaitoksissa. Hanke pu-reutuu syrjäytymisen ja koulupudokkuuden ehkäisemiseen varhaisessa vaiheessa. Hankkeen tarkoitus ei ole ottaa koulun tehtäviä, vaan löytää välivaiheen toiminta-malli ennen järeämpiä toimia. (Lahti 2011, 9.) Hankkeen toteuttaminen perustuu ensisijaisesti yläkoulujen opettajien ja oppilashuoltoryhmien motivaatioon muuttaa ja kehittää olemassa olevia käytäntöjä.

Lukkari-hanke toimii Seinäjoen alueen viidellä yläkoululla. Hankkeen työntekijöi-den fyysiset tilat sijaitsevat keskustan alueella, Seinäjoen yhteiskoululla. Muut hankkeessa mukana olevat koulut ovat Nurmon yläaste, Seinäjoen lyseo, Ylistaron yläaste ja Toivolanrannan yhtenäiskoulu Peräseinäjoella.

Hankkeessa on kaksi työntekijää. He ovat projektipäällikkö Heli Rantamäki ja pro-jektityöntekijä Sanna Koski. Kevääseen 2011 asti hankkeen projektipäällikkönä toimi Mika Pajuniemi.

Hanketyöntekijöiden mukaan Lukkari-hanketta aloiteltiin prosessien hahmottelulla toukokuussa 2010. Kesän aikana hiottiin suunnitelmia ja työtapoja, joiden pohjalta syksyllä 2010 Lukkari-hanke käynnistyi. Kouluihin ensin markkinoitiin uutta hanket-ta, ja markkinoinnin myötä hanke lähti käyntiin. Vähitellen Lukkari-hankkeen työn-tekijöille alkoi tulla yhteydenottoja, pääasiassa Seinäjoen yhteiskoulusta, jossa projektin tilat ovat. Hankkeen valmiita toimintamalleja alettiin toteuttaa nuorten kanssa, ja sana alkoi kiiriä. Samalla työntekijöille alkoi tulla yhä enemmän töitä. Yhteiskoulu oli aluksi aktiivisin, sitten alkoivat muutkin koulut tulla mukaan.

Hankkeen ensisijaisena kohderyhmänä ovat yläasteikäiset 12-15-vuotiaat nuoret, joilla on runsaasti poissaoloja. Toisena kohderyhmänä ovat oppilaiden vanhemmat, jotka ovat keskeisessä asemassa, kun pyritään ennaltaehkäisemään nuoren sosiaalista syrjäytymistä ja tukemaan nuoren koulutyöskentelyä. Kolmantena kohderyhmänä ovat kohdeyläkoulujen opetus- ja oppilashuoltohenkilökunta. Heidän kanssaan yhteistyössä kehitetään ja luodaan toimivia malleja perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Hanke pyrkii hyödyttämään osaltaan kaikkien oppilaiden opiskelua ja koulun yhteisöllisyyden rakentumista.

Kun nuorella on runsaasti poissaoloja ja myöhästymisiä, saattavat koulun keinot puuttua asiaan olla vähäiset. Koulu ottaa vanhempiin yhteyttä, kun nuoren poissaoloja ja myöhästymisiä alkaa kertyä, mutta jos vanhemmat eivät ole asiassa aktiivisia ja puutu tilanteeseen, ei koululla välttämättä ole enempää keinoja. Lastensuojeluilmoitus on mahdollista tehdä, mutta se nähdään kovana ratkaisuna, johon ei herkästi turvauduta. Runsaat koulupoissaolot liittyvät kuitenkin selkeästi nuoren ongelmiin. Näitä ongelmia saattavat olla oppimisvaikeudet, opiskeluongelmat tai kiusaaminen.

Lukkari-hankkeessa pyritään löytämään nuoret, jotka ovat ”huolen harmaalla alueella”. Tällöin voitaisiin riittävän aikaisessa vaiheessa ennaltaehkäisevästi puuttua nuoren tilanteeseen. Kun oppilas on poissa, myöhästelee runsaasti tai hänen vähäisetkin poissaolonsa ovat luvattomia, on aika puuttua asiaan. Vanhempien velvollisuus on huolehtia siitä, että nuori suorittaa oppivelvollisuutensa, mutta heidän tulee tarvittaessa saada tähän myös tukea.

Lukkari-hanketta hyödynnetään eri kouluissa eri tilanteissa. Lukkari-hankkeen työntekijät arvioivat, että keskimäärin oppilaalla on noin sata tuntia poissaoloja, kun koululta otetaan Lukkari-hankkeeseen yhteyttä. Poissaolot voivat olla kotona sairauspoissaoloiksi kuitattuja, mutta luokanohjaaja saattaa olla huolissaan, mitä niiden takana on. Kun myöhästymisiä kertyy noin kymmenen, tulee Lukkari-hanke yleensä mukaan oppilaan tukemiseen. Puuttumiset poissaoloihin vaihtelevat työntekijöiden mukaan kuitenkin kouluittain. Asiakastapauksia Lukkari-hankkeella on edelleen eniten Seinäjoen yhteiskoululta. Seuraavina ovat Nurmon yläaste ja Sei-

näjoen lyseo. Vähemmän tapauksia on Ylistaron yläasteella ja Toivolanrannan yhtenäiskoulussa. Työntekijät arvelivat omana käsityksensä, että näissä kouluissa on erilainen toimintakulttuuri kuin niin sanotuissa kaupungin kouluissa. Pienemmissä kouluissa ehkä halutaan hoitaa asiat mahdollisimman pitkälle itse, ja Lukkari-hankkeeseen otetaan yhteyttä vasta ääritapauksissa. Toisaalta syynä saattavat olla myös etäisyydet.

Nuorten koulupoissaolojen syitä Lukkari-hankkeen työntekijät arvioivat olevan moninaisia. Hankkeen toiminta-aikana oli tammikuun 2012 loppuun mennessä tuettu yhteensä 52 nuoren koulunkäyntiä. Heistä poikia oli 38 ja tyttöjä 14.

7.1 Lukkari-hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteita on kuusi. Ensimmäisenä tavoitteena on luoda toimintamalli, jolla voidaan puuttua runsaasti poissaoloja omaavien oppilaiden akuutteihin poissaoloihin heti. Kun nuori on tullut oppilashuoltoryhmän tai muun tahon ohjaamana Lukkari-hankkeen piiriin, hänen jokaiseen luvattomaan poissaoloonsa tartutaan. Jokaisen poissaolon, luvattoman tai luvallisen, kohdalla tehdään kotikäynti oppilaan kotiin. Kotikäynnillä toimitetaan poissaolevalle oppilaalle tehtävät läksyt ja muu tarvittava informaatio. Vanhemmille toimitetaan tieto oppilaan jokaisesta poissaolosta. Poissaolojen tilastointiin kiinnitetään huomiota. Verkkopohjaisen poissaolojen merkitsemisohjelman avulla myös hanketyöntekijät saavat nopeasti tiedon oppilaan poissaolosta.

Toisena tavoitteena hankkeessa on toteuttaa sovituin väliajoin vanhempien sekä oppilaan henkilökohtaisia tapaamisia. Tapaamiset voidaan järjestää koululla tai oppilaan kotona. Paikalla voi olla myös oppilaan luokanvalvoja.

Kolmantena tavoitteena Lukkari-hankkeessa on tukea oppilaan vanhempien vanhemmuutta. Tarkoitus on asettaa suunnitelmallisesti tavoitteita, jotka vahvistavat yhteisiä kasvatuksellisia linjoja. Tavoitteet voidaan kirjata kasvatussopimukseen. Tavoitteena on myös kehittää vuorovaikutteinen verkkoympäristö, jonka avulla

vanhempien keskinäinen vuorovaikutus mahdollistuu. Näin vanhemmilla on enemmän mahdollisuuksia seurata esimerkiksi nuorten viikonloppuyöpymisiä tai muita vapaa-ajantoimintoja.

Hankkeen neljäs tavoite on selvittää kohdealueella nuorten koulupoissaolojen syitä ja heidän elinolojaan. Tarkoitus on, että kunnassa voitaisiin ottaa huomioon selvityksen tulokset. Kunnan, järjestöjen tai harrastustahojen resursseja on tällöin mahdollista kohdentaa uudelleen. Paikalliset erityispiirteet on tarkoitus nostaa esiin ja miettiä nuorten tarpeita niiden pohjalta.

Viides tehtävä on kehittää tarvittaessa vanhempien ja koulun välistä vuorovaikutuksellista yhteistyötä. Tähän pyritään esimerkiksi vanhempainoimikuntien toiminnan aktivoimisella ja perustehtävän kriittisellä tarkastelulla.

Lukkari-hankkeen kuudes tavoite on siirtää toimivat käytännöt myös muiden kuin kohdeyläkoulujen käyttöön. Tavoitteena on myös varmistaa näiden käytäntöjen käyttöönotto koulujen opetus- ja toimintasuunnitelmissa.

7.2 Lukkari-hankkeen toimintamalli

Oppilaat ohjautuvat Lukkari-hankkeeseen kohdekoulujen oppilashuoltoryhmien, kuraattorien, rehtorien ja luokanvalvojien kautta. Lukkari-hankkeen työtapana on intensiivinen. Hankkeen piirissä olevien nuorten vanhemmilta on toimiin haettu lupa. Hankkeen työntekijät kokevat työnsä mielenkiintoiseksi ja haastavaksi. Koskaan ei voi tietää, mitä päivä tuo tullessaan, eikä yksikään päivä ole samanlainen. Hankkeen toimintamalli on kolmeosainen. Toiminta aloitetaan nuoren kanssa käydylä kasvatuskeskustelulla. Tapaamisessa nuoren kanssa kartoitetaan hänen tilannettaan ja kerrotaan mitkä ovat jatkotoimet, jos oppilaan poissaolot tai myöhästymiset jatkuvat.

Kasvatuskeskustelu, se on tosi hyvä. Mä nään, että me saadaan siinä paljon aikaiseksi ja pystytään sitä nuorta avaamaan. Ja se voi olla se asia, mikä ainoastaan on, ja sillä muuttuu kaikki. Ja mä nään sen sii-

näkin mieles, että nykyaikana nuoret ehkä kaipaakin sitä ja sen ei välttämättä tarvi olla mikään muu, mutta me vaan kohdataan hänet ja kuunnellaan häntä, ja kysellään vähän sitä kuulumista. (P2)

Kasvatuskeskusteluun ei välttämättä tarvita vanhempien lupaa ja se voi tapahtua koululla oppilaan kanssa. Lukkari-hankkeen työntekijä voi jututtaa nuorta.

Nuoret voi aluksi olla...toiset on vähän aluksi paniikissa, että mikä tää on. Ja sitten kun me vähän jutellaan ja kerrotaan siitä, niin kaikki on sitä mieltä, että hyvä juttu, ja suostuu siihen. Ja sanotaan aina se, että on muitakin, mutta tästä ei tarvi kenenkään muun tietää, ja tää on ihan meidän välinen juttu. Kyllä ne hyvin ottaa, ja tykkää siitä. En ole kokenut sillä lailla, että kukaan nuori olis ollu sillä lailla, että ei missään nimessä...Osa oppilaista tuo sen esille, että on meidän piirissä, ja osa oppilaista ei siitä puhu. Mä nään nuorten asenteen meitä kohtaan hyvänä, että se hyvin otetaan vastaan. (P2)

Kun nuori tulee Lukkari-hankkeen piiriin ja hänelle suunnitellaan herätyssoittojaksoa, tehdään ensin kotikäynti. Perheen toiveesta palaveri voidaan järjestää jossain muuallakin. Kotikäynnin etuna on kuitenkin se, että työntekijät pääsevät aloittamaan työskentelyn nuoren kanssa hänen omassa ympäristössään. Työntekijät pääsevät näkemään nuoren kodin ja vanhemmat siten, että nuori ja hänen vanhempansa ovat tapaamisen keskipisteessä. Kotikäynti on nuorelle merkki siitä, että hänen asiansa on otettu tosissaan. Palaverissa keskustellaan nuoren ja vanhempien kanssa tilanteesta, syistä ja seurauksista sekä sovitaan jatkotoimenpiteistä. Koti on vanhemmille tuttu ja turvallinen ympäristö. Tästä syystä heidän saattaa olla helpompi keskustella nuoren poissaoloista kotona.

Ja sitten taas noi kotikäynnit, niin se on siltä osin hyvä, että jos meille tulee hankkeeseen, että on ajateltu että sen kaa aletaan niitä aamuherätyksiä tai noutoja, niin se että me päästään sinne kotiin, niin me vähän nähdään että mitä siellä on. Ja näkee ne vanhemmat, koska monesti vanhemmilla on kauhee tunne, että ne kuulee vaan Lukkari-hanke, ja sitten kun ne näkee meidät, niin ne näkee että me ollaan ihan tavallisen näköisiä ja se et me ei olla mitään viranomaisia. (P2)

Toisessa vaiheessa nuoren kotiväen kanssa voidaan sopia muutoksista arjen käytäntöihin ja sovitaan oppilaan kahden viikon herätysjaksosta. Lukkari-hankkeen työntekijät kertoivat soittavansa aamulla noin tuntia ennen koulun alkua herätyssoiton, ja sen jälkeen kaksi tai kolme tarkistussoittoa, ennen kuin nuoren pitäisi

olla koulussa. Aamun kulku ohjeistetaan tällä tavoin. Kahden viikon puhelinherätelyjakson jälkeen arvioidaan niin sanotun tsemppiviikon aikana, pystyykö nuori omatoimisesti käymään koulussa. Ellei tsemppiviikko onnistu, siirytään kahden viikon noutojaksoon. Tällöin oppilas noudetaan joka aamu kouluun.

Eli haetaan se nuori kotoa sitten kouluun. Me ei kotiinpäin viedä sitten takaisin, että sitten saa miettiä, että millä menee. Ja se pojille varsinkin on ollut aika kova paikka, kun se mopo jää sinne talliin tai muuta. Sitten on saanu kattella, että millä pääsee kotiin. (P1)

Noutojakson autokyydit ovat työntekijöiden mukaan hyvin mielenkiintoisia. Automatkat saattavat olla hyviä keskustelutilanteita, mikäli nuori sen sallii. Jos matkaa on riittävästi, saatetaan päästä todella hyvin keskusteluihin. Mahdollista on toki sekin, että minkäänlaista keskustelua ei saada aikaiseksi, mutta tällaisesta tilanteestakin voi tehdä tärkeitä huomioita.

Jos se menee hyvin, niin nehän (automatkat) on aivan mainioita keskustelun paikkoja. Mutta hyvin usein, jos nuori tulee pahalla päällä, niin se saattaa ensimmäisenä kirotta ja paistaa oven kiinni. Niin siinon tavallansa että okei, kerropa enemmän, ja siitä se voi lähteä, tai sitten se ei lähde. Mutta ne on semmoisia oivia havainnon paikkoja. Kaikki tällaiset, millä fiiliksillä sä lähdet sieltä kotoa, paistaatko sä sen oven kiinni vai tumpaatko justiin sen tupakan siinä vai mitä, niin ne on kaikki mielenkiintoisia. (P1)

Noutojakson jälkeen seuraa jälleen tsemppiviikko, jonka aikana seurataan nuoren tilannetta. Työntekijät kertovat, että jollei nuoren koulunkäynti ala sujua, on palveluohjauksen aika. Nuoret ovat tarvinneet lastensuojelun tai nuorisopsykiatrian apua. Nuorisoasema Steissillä nuorella on mahdollisuus käydä juttelemassa sosiaalityöntekijän tai sairaanhoitajan kanssa. Lukkari-hankkeen työntekijät ovat sopineet Steissin kanssa, että kuljettavat nuoria myös Steissille varattuihin tapaamisiin. Joissakin tapauksissa on nähty tarpeelliseksi jatkaa kouluun noutojaksoa muutaman päivän pitempään, jos työntekijät ovat arvioineet, että nuoren toiminta on tulossa käännekohtaan. Nämä ovat kuitenkin olleet harvinaisia yksittäistapauksia. Näissä tapauksissa nuorikin on ollut sitä mieltä, että jakson jatkaminen on ollut hyvä asia.

Interventiojakson jälkeen työntekijät seuraavat nuoren tilannetta kuraattorien ja luokanohjaajien kautta. Hanketyöntekijät kertovat olevansa aktiivisesti yhteydessä koulujen työntekijöihin ja haluavansa tietää, miten nuorilla on lähtenyt koulunkäynti sujumaan. Yhteiskoulun osalta Lukkari-hankkeen työntekijät pääsevät suoraan koulun poissaolorekisteriin, ja pystyvät sieltä seuraamaan, kuinka nuori on pystynyt koulunkäyntiä jatkamaan. Joskus on päädytty myös uuden interventiojakson toteuttamiseen.

Lukkari-hanketta on joskus käytetty oppilaan kanssa uudelleen. Sano- taanko näin, että siinä on ollut jo silloin muut verkot virittymässä. Elik- kä me ollaan tavallaan oltu siinä vähän kantamassa niin kauan, että ne muut verkot on ottanut tulta alleen. (P1)

Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on sujunut hyvin, eikä päällekkäisyyksiä eri taho- jen kanssa ole tullut. Hankkeen piirissä saattaa olla nuoria neljästä viiteen kerral- laan. Molemmilla työntekijöillä voi olla kaksi heräteltävää nuorta kerralla, ja lisäksi voi olla yksi kouluun noudettava nuori.

Lukkari-hankeen tavoitteena on kannustaa kaikkia oppilaita koulutielle. Joka kuu- kausi kouluissa arvotaan elokuvalippuja niiden oppilaiden kesken, jotka eivät ole kuukauden aikana myöhästyneet kertaakaan. Lukukauden lopussa palkitaan luok- ka, jolle on kertynyt vähiten myöhästymisiä ja luvattomia poissaoloja. Kyseinen luokka palkitaan elokuvalipuilla.

8 KOKEMUKSIA LUKKARI-HANKKEESTA

Tässä luvussa kerron työntekijöiden kokemuksista Lukkari-hankkeesta. Aluksi kuvaan työntekijöiden ajatuksia Lukkari-hankkeesta heidän koulullaan. Seuraavaksi pohdin oppilaiden poissaolojen syitä ja käsittelen Lukkari-hankkeen toimimista eri tilanteissa. Luvun lopuksi kuvaan työntekijöiden kokemuksia siitä, miten Lukkari-hanke soveltuu koulumaailmaan.

Ensimmäisenä teemana olivat työntekijöiden kokemukset ja mielipiteet itse Lukkari-hankkeesta. Osassa kouluista oli oppilaita myös ennen Lukkari-hanketta haettu kouluun, mutta tämä oli käytäntönä vain jos tilanne oli kärjistynyt jo pitkälle. Kuuraattori oli saattanut hakea oppilaan kouluun esimerkiksi, jos vanhemmat olivat soittaneet, etteivät pysty enää mitään tekemään lapselle. Resurssipula kuitenkin oli estänyt hakemasta oppilaita useammin.

Kyllä mulle yksittäisiä noutotapauksia aikaisemmin tuli, jos oli niin että luokanvalvoja oli aikansa puhunu tenavan ja vanhemman kanssa ja sitten jos minä tulin mukaan. Ja joskus kävi niin, että vanhempi soitteli aamulla, että nyt täällä on tosi hankala tilanne, että pääsetkö tulemaan, niin kyllä minä sitten joskus menin kotiin. Mutta ne oli ääritapauksia, ne meni sitten pidemmälle, toisin kuin Lukkari-hankkeessa. Oli tiin silloin jo aika vaikeuksissa. (K3)

Luokan open kanssa on sitten käyty hakemassa kouluun. Ei hirveen mittavassa määrin, mutta joskus ollaan käyty. Siinä on vähän kuitenkin, että se on aika sitovaa sillä lailla että vie tota aikaa...ei oo tosiaan niin mahdollisuutta, mutta on sitäkin keinoa käytetty. (R2)

Poissaoloja kouluilla on ennen Lukkari-hankettakin seurattu tarkasti ja niihin on puututtu. Jokainen poissaolo on pitänyt selvittää luokanohjaajalle, ja myöhästymisiin on puututtu siinä vaiheessa, kun tietty raja on ylitetty. Myöhästymisiin puuttumisen rajan ovat koulut määritelleet itse. Kouluilla on ollut ja on edelleen käytössä verkkopohjainen ohjelma, johon myöhästymiset ja poissaolot merkitään. Näin työntekijät pystyvät seuraamaan oppilaan poissaoloja tehokkaasti. Poissaolojen syitä työntekijät arvioivat omien kokemustensa perusteella olevan monia. Luvalliset poissaolot ovat toki hyväksyttäviä, vaikka saattavatkin joillain oppilailla tuoda haasteita eri oppiaineisiin.

Poissaolot ja myöhästymiset... oikeestansa ne kulkee käsi kädes, että jos sä oot pois sen kaks tuntia, niin sen näkee siitakin, että siellä on nukuttu. On toki harvoja joilla on jotain lääkärikäyntejä, mutta kun ne selvittää ne tuolla niin en mä niihin tietenkään puutu, että silloin mä luotan täysin vanhempiin... Jos on hirvittävä määrä poissaoloja, niin jotenkin mä oletan itse, että kun sä aamulla jäät kotiin niin sit sä oot koko päivän. Ja niin siinä yleensä...näin se meneekin. Että ei kukaan ny puolilta päivin enää lähäre, kun on puoli päivää ollu pois. (K1)

8.1 Poissaolojen syiden pohdintaa

Luvottomien poissaolojen syitä rehtorit ja kuraattorit pohtivat monipuolisesti.

Vanhempien osallistuminen nuortensa elämään nähtiin tärkeänä tekijänä nuoren koulunkäynnissä. Vanhempien jaksamista vaaditaan rajojen asettamisessa nuoren ajankäytölle.

Yleisin syy poissaoloihin on tää elämänrytmin sekaisuus, elikkä yöt valvotaan. Tulee just tää pelaaminen, pelataan kaikki yöt ja kun pitäis lähtee kouluun niin se ei sitten niin maistukaan. Et se on ehkä pojilla. Tyttöillä on sitten esimerkiksi vanhempaa poikaystävää ja ollaan yötä siellä ja on käytetty päihteitä...kaikilla on tietysti yhteinen nimittäjä se että kotiväki on menettänyt otteensa lapseen, eikä pysty asettamaan raameja sille, eli se on se yhteinen nimittäjä. (R4)

Myös hanketyöntekijöiden mukaan ajankäytön hallinta saattaa olla nuorelta hukkassa. Tähän vaikuttaa selvästi puutteellinen vanhemmuus. Nuori saattaa käyttää aikansa pelaamiseen tai johonkin aivan muuhun kuin koulunkäyntiin. Tietokoneen äärellä kulutetun ajan toivat esiin sekä rehtorit, kuraattorit että hanketyöntekijät.

Ja mikä mut on yllättänyt aivan täysin, on tällöinen virtuaalimaailma, pelit, ylipäänsä tuo tietokone. Mä en pysty käsittämään sitä sen takia, kun mä en itte kaipaa tätä. Että ite on joutunut oikeasti pohtimaan sitä, että voi hyvänen aika. Että joku menettää yöunensa sen takia, että istuu tämän ääressä. Mutta myöskin se nuorten pahoinvointi...ja mä ajattelen sitä työntekijänä, että kuinka paljon pitää olla tietotaitoa psyykkisistä ongelmista. (P1)

Poissaolojen syinä saattaa nuorella olla myös mielenterveysongelmia tai pelkoja. Nuoren elämäntilanne saattaa olla koulun ulkopuolisista syistä hankala. Tällöin nuoren voi olla vaikea nähdä elämässä eteenpäin. Hänellä ei ole voimia unelmiin tai näkemystä tulevaisuudesta.

Sosiaalisten tilanteiden pelkoja on silloin tällöin, niitä on aina ollut. Superlintsareilla jotenkin se elämän näköalattomuus...Ja kyllähän se niin on, että jollet sä viihdy täällä, et sä viihdy seuraavassakaan oppilaitoksessa ja et ylipäättään pääse mihinkään oppilaitoksiin. (K4)

Suurin osa Lukkari-hankkeeseen ohjatuista nuorista on yhdeksäsluokkalaisia, ja hanketyöntekijät miettivätkin, tuleeko ylimmällä luokalla mahdollisesti jonkinlainen kouluväsymys, etenkin kun nuoren pitäisi alkaa tehdä tulevaisuuttaan koskevia valintoja. Hanketyöntekijät toivat myös esille, miten nuorella saattaa olla monenlaisia vaikeuksia elämässään.

*Ne on aika laajat ne syyt...tai sanotaan että ne on aika moniongelmaisia. Siellä voi olla psyykkistä ongelmaa, siellä voi olla perheensisäisiä ongelmia, kouluhaluttomuutta, oppimisvaikeuksia, koulumotivaation puutetta, ne on oikeastaan ne isoimmat. Ja nää kaikkikin saat-
taa olla yhdessä oppilaassa, että se on sitten melkoinen paketti jo. Mutta se, mikä on yllättänyt, niin on psyykkisten ongelmien paljous, et-
tä kuinka paljon sitä on. (P1)*

Lukkari-hanke toimii yläkouluilla, mutta oppilaiden ongelmat ovat osalla nuorista alkaneet jo aikaisemmin. Poissaoloja ja myöhästelyjä on saattanut kertyä jo ala-kouluikäisenä. Jos vaikeudet nuoren elämässä ovat kasaantuneet, voi nuorella olla niin monenlaista selviteltävää, että hän mieltää myöhästelyn mitättömäksi asiaksi.

*Kyllä tällä hetkelläkin monta seiskaluokkalaista on, että ketä Lukkari-hanke on mukana auttamas, niin kyllä ne on lähteny sieltä ala-asteen viidenneltä kuudennelta jo ne ongelmat...että kun näkee että niitä on
niitä ongelmia, niin sitten joku myöhästyminen, niin eihän se heillä tunnu missään. Ei he koe sitä minkään näköisenä rikkeenä. Justiin
niitten aikasempien ongelmien takia. (K1)*

Tällaisessa tilanteessa nuori tarvitsee jämäkän aikuisen, johon hän voi luottaa. Nuoren tulee saada tukea ongelmiinsa sekä koulun että mahdollisesti ulkopuolisen tahon toimesta.

Usein nuoret ovat poissa niiltä tunneilta, jotka koetaan vaikeiksi tai epämiellyttäviksi. Kun näiltä tunneilta jäädään pois, vaikeutuu uuden oppiaineksen omaksuminen entisestään ja aine alkaa tuntua entistä vaikeammalta. Jos nuori alkaa tuntea, ettei hän osaa eikä pärjää, on tunneilta pois jääminen yhä houkuttelevampaa. Kierre alkaa syntyä.

Jos oppilas lintsaa päivä toisena jälkeen, niin se kynnys mennä kouluun kasvaa kivitalon korkuiseksi. Sitten kun haetaan kouluun, niin se kynnys taas madaltuu sellaiseksi kuin sen pitää ollakin. (K4)

Lukkari-hankkeen työntekijät pohtivat, että heidän kokemuksensa mukaan psyykkistä kuormittavuutta lisäävät työillä erityisesti ulkonäköpaineet ja näiden myötä kelpaamattomuuden kokemukset. Pojilla tulee esiin enemmän masennusta ja sen kaltaisia oireita. Muutama nuori on ohjattu hankkeen kautta koululääkärin kanssa yhteistyössä nuorisopsykiatrian taholta apua saamaan.

8.2 Koulujen henkilökunnan tietoisuus Lukkari-hankkeesta

Lukkari-hanke tulee oppilaan tueksi lähinnä oppilashuoltoryhmän pyynnöstä. Luokanvalvojat seuraavat poissaoloja ja myöhästymisiä. Tarpeen tullen otetaan yhteys kotiin. Jos tästä ei ole apua, Lukkari-hanke kutsutaan mukaan oppilashuoltoryhmän kautta. Joskus toimitaan myös nopeammin, kuraattori voi olla suoraan yhteydessä Lukkari-hankkeeseen ja pyytää Lukkarin työntekijöitä avuksi.

Yhdessä koulussa kuraattori arvioi, että koulun opettajat eivät tunne riittävästi Lukkari-hankkeen toimintaa. Hän arveli, että rehtori, erityisopettaja ja oppilashuoltoryhmä tietävät hankkeesta enemmän. Muissa kouluissa rehtorit ja kuraattorit arvioivat opettajien olevan hyvin tietoisia Lukkari-hankkeesta. Eräs haastateltava kertoi, että Lukkari-hanke, ja mahdollisuus sen käyttöön tulevat melko usein esiin opettajainhuoneen keskusteluissa.

Näitä esitteitähän on viety tänne, ja työntekijät on jalkautunut tänne ja esitelly työnkuvaa, että kyllä siinä mun mielestä se tärkeys onkin että paikan päälle. (K1)

Lähes kaikki opettajat tietää, mistä puhutaan, kun puhutaan Lukkari-hankkeesta. Ainakin on jonkinlainen intuitio, että mikä tää juttu on. Vastaanotto on myönteinen. Ihan poikkeuksetta myönteinen. (K4)

Lukkari-hankkeen työntekijät kertovat pyrkivänsä olemaan esillä seitsemäsluokkalaisten ryhmätyksissä heti syyslukukauden alkaessa. Ryhmäytyspäivään kuuluu vanhempainilta, jossa Lukkari-hanketta on hyvä tuoda esiin. Kun työntekijät ovat olleet fyysisesti paikalla, on heille voinut esittää kysymyksiä lasten koulunkäynnistä. Mitä näkyvämmiin Lukkari-hanke on esillä, sitä helpompaa vanhemmilla on ottaa yhteyttä. Pelkkä ilmoitus internet-sivulla on eri asia kuin ihmisten tapaaminen ja näkeminen.

8.3 Lukkari-hankkeen toimiminen eri tilanteissa

Lukkari-hanketta hyödynnettiin kouluissa työntekijöiden mukaan erilaisissa tilanteissa. Mielenkiintoista haastatteluissa oli, että Lukkari-hankkeen hyödynnettävyydestä oli monenlaista tulkintaa. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että Lukkari-hanke pystyy auttamaan nuorta erityisesti silloin, kun kyse on nimenomaan siitä, että opilasta ei huvita tulla kouluun. Murrosikää sinänsä pidettiin monen nuoren kohdalla poissaoloihin vaikuttavana tekijänä. Kasvamisen aiheuttamien kuohuntojen keskellä nuori voi tarvita ulkopuolisen aikuisen tukea, että pystyy koulunkäyntiään jatkamaan.

Lukkari-hanke on erittäin toimiva silloin, jos vanhempia pitää herätellä ja saada mukaan vanhemmat myös. Silloin kun on kyse huvittamattomuudesta, eikä niinkään tällaisesta psyykkisestä oirehinnasta. Eliikkä enemmän vaan tällaisesta murrosikäisestä huvittamattomuudesta, niin silloin se on toimiva. (K4)

Mä ajattelisin että Lukkari-hanke parhaiten toimii tämmösissä jotka nyt vaan jostain syystä jää sinne jotiin. Ei mitään erityistä koulupelkoa tai muuta semmoista tai kiusaamista tai muuta siellä takana, vaan se on

mitä vaan, jotenkin vaan jää sinne kotiin...mun mielestä toimii varmasti niinku kaikissa tapauksissa sinänsä ihan hyvin. (R2)

Osa vastaajista koki, että Lukkari-hanke on parhaimmillaan silloin, kun oppilailla on erityisiä, kasaantuneita ongelmia. Lukkari-hanke pystyy tuomaan tukea nuorille, joiden elämäntilanteessa vaikeudet ovat kasaantuneet.

Oikeestansa tuntuu, että mitä hankalampi, mitä ongelmallisempi, että jos siellä on taustalla jo jos vaikka mitä. Että se on toiminut kyllä kaikista parhaiten kyllä heidän kohdallaan, että pysäyttää. (K1)

Siinä missä Lukkari-hanke on toiminut, niin semmosessa missä oppilaalla on suuria sopeutumisvaikeuksia johonkin elämäntilanteeseen tai mitä kenenkin kohdalle sattuu, joka ei nyt sitten tuu kouluun. Niin siinä on sitten ollut joku, joka on erilaista perheen tukea antanut siinä tilanteessa. (R3)

Kokemukset Lukkari-hankkeesta olivat hyvin positiivisia. Osa vastaajista ei yrittänytkään eritellä, milloin Lukkari on parhaimmillaan, koska heillä oli hankkeesta vain positiivisia kokemuksia. Nuoren tukeminen koettiin aina hyväksi asiaksi, ja siinä Lukkari-hanke on onnistunut.

Mun mielestä Lukkari-hanke toimii hyvin kaikissa tapauksissa missä on ollut mukana. Silloin kun saadaan Lukkari mukaan, niin kyllä ne intensiivisesti on siinä mukana ja koskaan nuoren elämään puuttuminen ei voi viedä huonompaan. En mä osaa eritellä että koska erityisen hyvin, kun mulla ei oo huonoja kokemuksia ollenkaan. (K3)

Rehtoreiden ja kuraattoreiden mielipiteisiin vaikuttaa se, minkälaisissa tilanteissa työntekijät olivat nähneet Lukkari-hankkeen pystyvän omassa koulussaan oppilaita auttamaan.

8.4 Lukkari-hankkeen soveltuvuus koulumaailmaan

Kaikki haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että Lukkari-hanke toimii käytännössä hyvin. Kysymykseen, miten hyvin Lukkari-hanke sopii omaan kouluun ja koulumaailmaan yleisesti, saatiin pelkästään positiivisia vastauksia. Lukkari-hanke näh-

tiin yhtenä työkaluna, jota koulussa voitiin hyödyntää. Hankkeen käyttö työkaluna antaa lisää mahdollisuuksia koulujen työntekijöille puuttua myöhästymisiin ja poissaoloihin.

Erittäin hyvin sopii Lukkari-hanke koulumaailmaan. Mun mielestä ihan niin kuin täydellisesti. (K2)

Hyvin sopii. Hanke on sopivan ulkopuolinen toimija vaikka toimiikin koulun sisällä, joten se otetaan huoltajienkin toimesta ehkä tästä syystä hyvin vastaan. (R1)

Lukkari-hankkeen malli on ehdottomasti hyvä koulumaailmaan. (R3)

No sehän on...se kuuluu nykyään, tai ainakin minä koen että Lukkari kuuluu meidän kouluun. (K3)

Yksimielisyys Lukkari-hankkeen positiivisista vaikutuksista oli selkeä. Varsinkin kuraattorit toivat esiin sitä, että heillä oli nyt mahdollisuus työkavereihin, joille saattoi siirtää vastuuta ja jotka pystyivät nuoria auttamaan. Kuraattoreiden työtaakka ja toiminta-alue ovat laajat, eikä heillä ole kaikissa tilanteissa aikaa ja resursseja toimia niin tehokkaasti ja kokonaisvaltaisesti kuin he toivoisivat.

Mun mielestä yksi syy, miksi ei voi tehdä työtä niin hyvin kuin haluais, on se, että on ihan mahotonta vaatia iteltään, että kun joka koulussa kaivattais enemmän sitä kuraattoria. Sen kanssa joutuu vaan elää, kyllä ne koulutkin ymmärtää. Että tää on sillai niinku aika kovalle mitoitettu. (K2)

Lukkari-hanke on mulle yks työmenetelmä, työväline lisää. Ja iso semmonen apu, se että mä vielä tämän kaiken ohella sitten soittelin...se ei oo mahdollista mulle, mä en niinku ehtisi aamulla soittamaan näille, ja sitten ne uinuis siellä kotona. (K1)

Koulujen työntekijät arvioivat, että Lukkari-hanke sopii koulumaailmaan erittäin hyvin ja tulee tarpeeseen. Lukkari-hankkeen työntekijät ovat tulleet luokanohjaajien ja kuraattorien tueksi tarpeeseen.

Jos nyt ajattelee, kuinka ylityöllistettyjä kuraattorit tällä hetkellä on, kuinka monta koulua niillä on. Niin voi olla, että näitäkin oppilaita, joita

meille on sitten tullut, niin he ei ehkä oisi saanut sitten niin paljon huomiota näitten poissaolojen suhteen. Mä ajattelen, että varsinkin tämän koulun (Yhteiskoulun)osalta, kun me ollaan konkreettisesti läsnä tässä, niin ollaan opettajainhuoneessa, niin meihin on helppo ottaa yhteyttä siinä, että hei mulla olis nyt tämmöinen, että mitä voitais tehdä. (P1)

Lukkari-hankkeen työntekijät kokevat koulun ja hankkeen yhteistyön kannalta erittäin hyvänä sen, että hankkeen työntekijät ovat koululla tavoitettavissa. Seinäjoen yhteiskoululla tämä toteutuu, koska hankkeen toimipiste ja fyysiset tilat sijaitsevat siellä. Seinäjoen lyseon rehtorin kanssa on sovittu, että työntekijät ovat tiistaisin kello kymmenestä viiteentoista koululla tavattavissa. Tämä niin sanottu lyseopäivä on tuonut hankkeen työntekijöiden mukaan enemmän annettavaa oppilaille ja opettajille.

Varsinkin, kun ollaan läsnä siellä koululla, niin se on tullut hirveesti esiin siellä...että ne kokee, että me ollaan läsnä ja ne opettajatkin oppii meidät tuntemaan ja uskaltaa tuoda meille niitä asiakkaita. (P2)

9 LUKKARI-HANKKEEN HYÖDYT KOULUMAAILMAAN

Toisena haastatteluteemana olivat rehtoreiden ja kuraattoreiden kokemukset Lukkari-hankkeen vaikutuksista nuoriin. Haastateltavia pyydettiin muun muassa kertomaan huomioitaan hankkeen vaikutuksista niihin nuoriin, joiden kanssa Lukkari-hankkeessa on työskennelty. Osa vastauksista oli suorastaan innostuneita.

Poissaolot vähenee, ja nehän loppuu, hyvä ettei kokonansa! Että osalla niin, että saattaa olla seuraavan kahden kolmen viikon aikana yhdestä kolmeen (tuntia), mikä on mun mielestä aivan olemattoman vähän. (K1)

Lukkari-hanke pyrkii osaltaan vaikuttamaan koulujen ilmapiiriin olemalla paikalla niitä nuoria varten, jotka tarvitsevat erityistä tukea koulunkäyntiinsä. Tutkimusten mukaan panostamalla koulun sosiaaliseen ilmapiiriin voidaan ennaltaehkäistä nuorten pahoinvointia ja sen oireita. Ellosen väitöskirjan (2008, 96) mukaan erityisesti opettajien antama yhteisöllinen sosiaalinen tuki ja kontrolli pystyvät selvästi vähentämään nuorten rikekäyttäytymistä. Sosiaalista tukea ja kontrollia pyritään antamaan myös Lukkari-hankkeen kautta. Opettajat pystyvät olemaan nuorten arjessa päivittäin, mutta silloin kun nuori tarvitsee enemmän tukea, on Lukkari-hanke koettu hyväksi avuksi.

Nyt kun meillä on ollut lisäksi ja lisäjalkoja niin se on ollut erittäin hyvä, ja se että siihen puututaan jo aikaisemmin kuin aikaisemmin. Niin kuin jo luokanvalvojan lisäksi, niin mun mielestä se sopii erinomaisesti tänne. (K3)

Se on erinomainen lisä työhön. Mä oon tämän koulukunnan kasvatti, että mitä enemmän on koululla väkiä töissä, niin sitä enemmän se nuori siitä hyötyy. Ei pidä olla kade reviireistä. Eihän ne kenenkään meidän tenavia oo. Nehän on toisten tenavia ja niiden eteen tehdään töitä. (K4)

Mielenkiintoista oli, miten moni koulujen työntekijä käytti käsitettä ryhti kertoessaan kokemuksiaan Lukkari-hankkeen vaikutuksista. Haastateltavien mukaan Lukkari-hanke on tuonut ryhtiä nuorten toimintaan, suhtautumiseen koulunkäyntiin ja ajankäyttöön. Nuoret ovat tarvinneet jonkun, joka tarttuu tilanteeseen, pysäyttää ja ker-

too, miten tästä eteenpäin jatketaan. Heikkisen (2007, 53) mukaan kodin ulkopuolisella tuella on suuri merkitys, kun pyritään katkaisemaan yläasteikäisten poikien syrjäytymiskehitystä. Tutkimuksessaan hän keskittyi nimenomaan poikiin, mutta voidaan varmasti olettaa, että tytötkin kaipaavat kodin ulkopuolista tukea. Koska nuoret ovat kehityksellisesti irtautumassa kodin vaikutuspiiristä, on hyvinvointipalveluissa oltava resursseja sekä vanhemmuuden vahvistamiseen että nuorten rinnalla kulkemiseen.

No kyllähän se heidän koulunkäyntiään on ryhdistänyt. (R4)

Kyllä se tuo ryhtiä ihan selkeästi, kun tietona on se, että nyt soitetaan taikka nyt tullaan hakemaan, niin kyllä se tuo sitä ryhtiä. Ja siitä on kyllä myös näyttöä, että se on pitkäaikaisempaa kuin vain hetkistä. Kun tarkoitus on, että aika aikaisessa vaiheessa oltais jo mukana, niin kyllä se tuo sitä ryhtiä. Ja tuo sitä, että ei tää nyt niin kauheeta ollutkaan taas keritä tänne, kun on joku vähän avittamassa. (K3)

Haastateltavat arvelivat, että Lukkari-hanke on tuonut puuttumiseen selkeyttä. Myös tässä kohdassa rehtorit ja kuraattorit toivat esiin käsitteen ryhti. Työskentelyyn oli saatu ryhtiä, kun kaikilla työntekijöillä oli selvänä, kuka tekee mitäkin ja missä vaiheessa. Energiaa ja voimavaroja ei tarvinnut käyttää sen pohtimiseen, missä vaiheessa ollaan riittävän pitkällä ja milloin tulisi oppilaan ongelmiin tarttua.

Yksi konkreettinen vaikutus Lukkari-hankkeella on ollut selvä: nuoret tulevat kouluun. Lukkari-hankkeen avulla on saatu niin sanotut krooniset myöhästelijät ja poissaolijat tulemaan säännöllisesti kouluun.

No, ehkä se on se konkreettisin vaikutus: he näkyy täällä. Heillä voi olla hymy kasvoilla. Heidän kanssaan voi heittää läppää. (P1)

Hanketyöntekijöiden mukaan Lukkari-hanke on erityisen toimiva silloin, kun nuorten poissaoloihin tai myöhästymisiin päästään ajoissa puuttumaan. Lukkari-hanke toimii myös poissaoloja ennaltaehkäisevänä toimijana, kun nuoret ovat tietoisia siitä, että koululla on olemassa keinot puuttua poissaoloihin. Mitä aikaisemmin päästään työskentelemään nuoren kanssa, sitä parempi. Kaikissa Lukkari-

hankkeen tapauksissa työntekijät katsovat nuoren kuitenkin hyötynneen toiminnasta, olipa se aloitettu aikaisemmin tai myöhemmin.

Jokainen näistä tyypeistä käy sitä koulua tavalla tai toisella. Suurin osahan näistä on jo päättänyt peruskoulun, että he menee jo muihin portaisiin. Varsinkin silloin ensimmäisenä toimintavuotena meillehän ohjautui silloin näitä ysejä, jotka nyt on lähtenyt pois. Mutta he, ketkä täällä vielä on, he käy jollakin tavalla sitä koulua. Käy kotoa tai Petukelta (Perhetukikeskus) tai mistä muualta, tuetusti koulun keinoin, jonkun muun tahon keinoin. Mutta se koulu onnistuu. (P1)

Nuorten opiskelumotivaation vahvistaminen on yksi Lukkari-hankkeen tehtävistä. Hankkeen työntekijät kertoivat pyrkivänsä tsemppaamaan nuorta keskusteluissa. Työntekijät ovat kiinnostuneita nuoren koulun sujumisesta, läksyistä ja mahdollisista kokeista. Opiskelumotivaatiota nostaa se, että nuorella on aikuinen, joka on kiinnostunut hänen koulunkäynnistään.

Oikeasti se, että kun he on täällä, kun he on siellä tunnilla, niin se jo edesauttaa. Ja semmosella tsemppaamisella. (P1)

Kyllä mä luulen, että ollaan pystytty vaikuttamaan siihen (oppilaiden opiskelumotivaatioon) ja me just kyselläänkin aina, että mitäs koulussa ja onko kokeita. Ja mä luulen, että justin tuon sekvenssikartan avulla, niin se on tosi hyvä siihen, että kun meillä on näitä muutamia oppilaita, joiden kanssa käydään, niin siihen merkataan että kuinka läksyjen kanssa tehdään, niin kyllä mä uskon, että siitä on ollut siihenkin apua. (P2)

9.1 Nuoren kohtaaminen

Lukkari-hankkeessa on tärkeää kohdata nuori yksilöllisesti. Yksilöllisyys toteutuu jo kasvatuskeskustelussa. Haastateltavat näkivät, että nuorilla on tarvetta sellaiselle aikuiselle, joka on heitä varten koulussa. Opettajien tehtävä on opettaa, mutta kokemuksena oli, että kouluun tarvittaisiin myös muita aikuisia, jotka välittävät nuorista ja tukevat heitä koulunkäynnissä.

Eihän se oo reilua sille oppilaalle, että kuormitetaan joka puolelta, että sehän kapinoi lisää ja varmasti jatkaa sitä poissaoloa. Vaan sen takia nimenomaan on tää, että mä koen, että Lukkari-hankkeen työntekijät ei oo mikään rangaistus, vaan ne saa käyttöönsä. (K1)

Lukkari-hankkeen työntekijöitä arvostettiin ihmisinä, jotka omalla persoonallaan ovat kohtaamassa nuorta ja osoittamassa nuorelle välittämistä. Koulujen työntekijöitä kuvailtiin muun muassa sopivan luoviksi ja neuvotteleviksi, mutta myös jämäksi. Koulun työntekijät näkivät nuorilla olevan aikuisen tarpeen, johon hanketyöntekijät pystyivät vastaamaan.

Kyllä mä uskon, että kun autetaan liikkeelle, ja ollaan tunneilla ja keskustellaan. Nää kolme asiaa, ja tsempataan. Näähän on äärettömän hyviä keskustelun paikkoja, kun tullaan autolla kouluun, että siinä aina pystyy vaihatamaan ajatuksia. Sen aikuisen tarvehan näillä nuorilla on. Useasti ovat kertoneet, että hyvää keskustelua siinä lyhyelläkin automatkalla on pystytty tekemään. Kyl mä uskon, että tää kolminaisuus auttaa. (R4)

Eräs kuraattori toi esiin näkökulman, joka jäi minua pohdituttamaan. Hän oli jäänyt miettimään sitä, että ei ole ollenkaan itsestään selvää, että nuori aamulla vastaa puhelimeen. Puhelin on helppo laittaa pois päältä tai katsoa näytöltä, kuka soittaa ja jättää vastaamatta. Tämä ei ole kuitenkaan ollut Lukkari-hankkeessa ongelmana, vaan nuoret ovat sitoutuneet soittajaksoon ja vastanneet Lukkari-hankkeen työntekijän soittaessa. Mielestäni tämä osoittaa sitä, että nuoret itsekin pitävät koulunkäyntiä tärkeänä ja haluavat siihen panostaa, kunhan saavat aikuiselta siihen apua, kiinnostusta ja välittämistä.

Vaikka ne aamuisin sitten kaikilla mahdollisilla kirosanoilla niille vanhemmille vasteilee. Toki joku sitten ärähtelee...mutta siitä nuoresta-han se riippuu...ja he on siihen puhelimeen vastannu. Kuinka helppoo olis ollu jättää vastaamatta, kun he tietää, että siellä on ventovieras rouva soittamassa, että siinä suhteos kyllä mun mielestä Lukkari-hanke on ajanu ittensä läpi. (K1)

Se, että nuoret ottavat projektin hyvin vastaa ja että sieltä koetaan saatavan apua, ei ole itsestään selvää. Heikkisen tutkimuksessa (2007, 60-64) yläasteikäiset pojat

kokivat saavansa julkisista palveluista vain vähän tukea, kun heidän koulunkäyntinsä oli kriisiytynyt. Tulevaisuus näyttäytyi heille epävarmana ja pelottavana. Nuoret kokivat, että peli oli jo menetetty, joten he lakkasivat yrittämästä koulussa. Heikko osaaminen koulussa oli nuorille hävettävä asia. Tutkimuksen mukaan koululla on tärkeä asema poikien tunne-elämää säätelevänä tekijänä. Pojille on tärkeää se, että he voivat kokea kuuluvansa kouluyhteisöön leimaamattomana ja täysivaltaisena jäsenenä. Tärkein Heikkisen tutkimuksessa esille tullut tavoiteltava muutostekijä oli nuorten sitoutuminen yhteistyöhön uusien aikuisten kanssa. Lukkari-hankkeen työntekijät arvioivat Lukkari-hankkeen vaikutuksia niihin nuoriin, joiden kanssa hankkeessa on työskennelty. He painottivat kohtaamisen tärkeyttä. Nuoret tarvitsevat luotettavan aikuisen, jonka kanssa työskennellä, jonkun, joka kuuntelee ja on heitä varten. Aikuisen on osoitettava nuorelle välittämistä ja sitoutumista. Hänen on oltava luottamuksen arvoinen.

Mä huomaan, että se nuorikin on kauhean tyytyväinen, että me yritetään. Jos meidän avut ei riitä ja se tarttee, niin me yritetään yhteistyössä koulun ja kuraattoreiden kanssa etsiä hänelle sitä tukea ja saada se elämä parempaan suuntaan. Ja tukea perheeseenkin omalta osaltaan. Kyllä mä näen, että sillä on hyvä vaikutus. Mä koen, että nuori kokee sen, että hänet kohdataan, niin se on tärkeää. (P2)

Kouluun palaaminen poissaolojen jälkeen on ratkaiseva vaihe. On helppoa ajatella, että ongelma on selvitetty, kun oppilas saadaan kouluun. Tästä alkaa kuitenkin herkkyyksiperiodi, jonka aikana nuori tarvitsee tukea. Tilanne on usein ladattu häpeän- ja noloudentunteilla sekä epävarmuudella, ehkä syyllisyydelläkin. Pienikin tölväisy tai viesti siitä, että nuori ei ole tervetullut, saattaa aiheuttaa suurta vahinkoa ja nuori jää taas kotiin. Kun nuori palaa kouluun poissaolojen jälkeen, hänelle tulisi vahvistua tunne siitä, että koulussa oleminen on parempi valinta kuin sieltä pois jääminen. Hän punnitsee vaihtoehtoja, joten ensimmäisen parin viikon aikana hän tarvitsee tukea. Hänen tulee saada kokemuksia siitä, että on onnistunut ja tehnyt oikean valinnan. Luvaton koulusta poissaolo on yleensä nuorelle ahdistava ja häpeällinen kokemus. (Ekebon, Helin & Tuomisto 2000, 122.) Tämä näkökulma on Lukkari-hankkeessa huomioitu. Nuoren kohtaamiseen on panostettu.

Lukkari-hankkeen työntekijöitä rehtorit ja kuraattorit kiittelivät siitä, että he kohtavat nuoren positiivisesti hänen tullessaan kouluun. Erityisesti mainittiin kannustus ja tuki, jota hanketyöntekijät nuorelle osoittavat. Konkreettinen osoitus nuoren onnistumisesta on pieni muistaminen esimerkiksi herätyskellon muodossa.

Kun menee hienosti ja ne poissaolot vähenee ja ne hoitaa sen, niin ne saa palkinnoksi herätyskellon, tähän teemaan liittyen, tai jonkun muun, niin kyllä se hymy ulottuu korviin asti. Ja tietysti ne kehuu, että nyt sä hoidat homman ja tää menee hienosti. Että kyllä pieni riittää. (K1)

Nuoren onnistumisen huomioiminen ja jatkon kannustaminen ovat nuorelle osoituksena siitä, että hänet huomataan ihmisenä. Hänen saavutuksensa ovat tärkeitä. Ponnistelu päämäärää kohti on helpompaa, kun aikuinen osoittaa nuorelle kiinnostusta ja uskoa hänen selviytymiseensä.

9.2 Nopeus Lukkari-hankkeen etuna

Nuoren elämässä saattaa olla syrjäytymisen riskitekijöitä, mutta suuri osa riskeistä jää kuitenkin aktivoitumatta syrjäytymiseksi yksittäisen ihmisen kohdalla. Tämän vuoksi leimaaminen ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten merkitseminen on turhaa ja saattaa olla vaarallistakin. Vaikka riskitekijöiden kartoitusta tehtäisiin ennaltaehkäisyssä nimessä, saattaa nuoren leimaaminen aikaisessa vaiheessa toimia itseään toteuttavana ennusteena. Tämän vuoksi onkin hyödyllisempää toimia tässä hetkessä ja tarttua nuoren elämään vaikuttaviin ongelmatekijöihin. Riskien kartoittamista tärkeämpää on ratkaista näitä yksittäisiä ongelmatekijöitä. (Jahnukainen & Järvinen 2001, 137.) Lukkari-hanke pyrkii toimimaan nuoren hyväksi nopeasti, tässä ja nyt. Haastatellut toivatkin useasti esiin sen, että Lukkari-hankkeen myötä pystytään nuoren poissaoloihin ja myöhästymisiin tarttumaan huomattavasti aikaisempaa nopeammin. Tämä tehostaa puuttumisen vaikutusta ja estää ongelmien kasvamista suuremmiksi.

Se on tuonut tämmösen yhden portaan lisää, että nopeammin tulee se kuraattoriporras vastaan, mikä taas on tuonut sen, että pystytään nopeammin reagoimaan. Mitä nopeammin reagoidaan, sitä vähemmän

tarvii niitä muita portaita käyttää. Elikkä mun työssä ja kuraattorin työssä varmasti on tuonut helpotusta. Elikkä ei suodatu enää niille ylemmille portaille sitten niin paljon oppilaita kuin mitä olis ilman Lukkari-hanketta suodattunu. (R4)

9.3 Palveluohjaus Lukkari-hankkeessa

Lukkari-hankkeen toimintamalli on portaittainen. Sen periaatteisiin kuuluu, että nuorta herätellään, autetaan ja tsemputaan koulunkäyntiin. Aina se ei kuitenkaan riitä. Kysyin haastateltavilta myös heidän arvioitaan, miten hyvin ja missä tilanteissa Lukkari-hanke oli riittävä tuki nuoren ongelmiin ja millaisissa tilanteissa tarvitaan muutakin tukea.

Tärkeänä osana Lukkari-hankkeeseen kuuluu myös palveluohjaus niille nuorille ja heidän perheilleen, jotka tarvitsevat eri tahojen apua. Lukkari-hankkeen tuella nuoria on ohjattu muun muassa lastenpsykiatrian piiriin, nuorisoasema Steissille ja lastensuojelun tukitoimien pariin.

On sellaisia tilanteita, joissa hanke ei ole kyennyt auttamaan nuorta, mutta se johtuu vaan siitä, että ne nuoret on niin vaikeissa tilanteissa ollu, että se ei aukee näillä keinoilla. (R3)

Lukkari-hanke kuitenkin pyrkii löytämään nuorelle riittävän tuen ja avun. Nuoren tehtävänä murrosiässä on löytää oma tasapainonsa. Hänen on löydettävä kyky käsitellä tunteitaan ja kestää turhautumiaan. Hänen on murrosiän kuluessa löydettävä kypsyys siirtyä aikuisuuteen ja vastuuseen oman elämänsä hyvinvoinnista sekä psyykkisellä että fyysisellä tasolla. Tämä kypsyminen ja tasapainon löytäminen vaatii aikaa ja tukea. Monilta nuorilta tuki kuitenkin puuttuu. Kaikille nuorille eivät vanhemmat pysty tarjoamaan nuoren itsenäistymiselle riittävää turvaa ja läheisyyttä. Tällöin tuen tulee löytyä muiden aikuisten tarjoamista palveluista. (Savolainen 2007, 163.)

Silloin, kun on paljon esimerkiksi lastensuojelua perheessä, tai psykiatrasta tai jotain muuta siellä perheen sisällä niitä ongelmia niin, ei voi sanoa niin, etteikö Lukkari-hanke myös auttaisi, mutta se ei yksin riitä. Että on tilanteita, joissa tarvitaan Lukkarin lisäksi sitten vielä lasten-

psykiatriaa tai mitä...ja lastensuojelua. Mutta ei se oo koskaan ollut turhaa se työ. Sitä vaan tarvitaan vähän lisää joissakin tapauksissa. (K3)

Kasurinen (2006a, 15) kirjoittaa, että yksilön kannalta kaikkein tärkein asia auttamisjärjestelmässä on se, ettei sen väliin jääviin aukkoihin putoa silloin, kun tarvitsee apua. Erityisesti lasten ja nuorten tarvitessa apua ja tukea sitä tulisi järjestyä riippumatta siitä, kenen puoleen he kääntyvät. Tähän tarvitaan yhteistyötä verkostojen kesken. Haastatteluissa tuli esiin, että Lukkari-hankkeen työntekijöillä on yhteistyötahoja, joita koulujen työntekijät ovat voineet hyödyntää.

No oikeestaan Lukkari-hankkeen myötä sitten taas, niillä on verkostoja...mä kyselenkin, että kenenkä kans te teette yhteistyötä ja minkä kaikkien koulujen kans. He kertoo työnkuvaa ja sitten mä saan infoa, että kuka tämmönen henkilö on kenen kans he työskentelee. Että kyllä tää on loputon, loputon tää verkosto, että se hyöty siitä. Että niinku tunnetuksi semmosia mahdollisia kumppaneita kenenkä kans yhteistyötä vois syntyä ja on syntynytkin. (K1)

Lukkari-hanke on lisännyt omalta osaltaan verkostoitumista myös yleisemminkin. Kuraattorit kertoivat, että Lukkari-hanke on kutsunut heitä yhteisiin palavereihin. He olivat tyytyväisiä yhteistyön mahdollisuudesta. Eräs kuraattori kertoi kokevansa, että Nuorten Ystävät tarjoaa foorumin, jonka puitteissa voidaan kokoontua yhteisen asian merkeissä. Tällainen foorumi oli aikaisemmin puuttunut. Yhteistyö Lukkari-hankkeen työntekijöiden kanssa koettiin helpoksi ja luonnolliseksi asiaksi.

Meillä on liian harvoin yhteispalavereita (kuraattorien kesken), mutta niitä on noin kerran kahes kolmes kuukaudes. Meillä on Lukkari-hanke ja kaikki kuraattorit. Ja jotenkin tuntuu, että Lukkari-hanke on ollut yks iso syy, miksi ollaan saatu näitä kuraattorejakin yhteen...on niinkun syy tavata, ja sitten meillä on verkosto. Lukkari siis kutsuu meidät kaikki koolle. Että se oli iso plus. Ja sitten jaetaan sitä. Ja koska sitten taas kuraattorit toimii omillansa ja kaikilla on vielä lisäksi sitten Lukkari-hankkeen myötä omaa verkostoa, niin siinä on aika kattava väki kasas välillä. (K1)

Meillähän on siis hankkeen työntekijöiden kanssa jatkuva tiivis yhteistyö oppilashuoltoryhmässä. Ja sitten mä luulen, että just tää Nuorten Ystävien kanssa ja sen ohjausryhmän kautta, että mä uskon, että kun me tullaan tutuiksi niin me tullaan tekemään yhteistyötä näiden yhteistyötahojen kanssa jatkossakin. (R4)

9.4 Lukkari-hankkeen yhteydessä syntyneet uudet mallit

9.4.1 Nuorten ajankäytön hallinta

Uutena välineenä Lukkari-hankkeeseen liittyy ajankäytön hallinnan kaavake, jota työntekijä voi täyttää yhdessä nuoren kanssa. Kaavake pohjautuu Väestöliiton Arki Haltuun –hankkeessa kehitettyyn sekvenssikarttaan. (Ks. Fågel, Jonsson, Korvela & Kupiainen 2011) Nuorella on mahdollisuus nähdä ajankäyttöään uudesta näkökulmasta, ja ehkä jopa ensimmäistä kertaa pohtia sitä.

Tää kaavakesysteemi oli hyvä juttu, siinä oli mietitty asiaa vähän uudella lailla. Sillä lailla jota mäköän en oo aiemmin havaannu...Ja palaan taas siihen kaavakkeeseen, niin mitä enemmän mä oon sitä miettinyt niin yksinkertaisuudessaan siinä on jotakin nerokasta. (K4)

Suurimmalla osalla se toimii ja auttaa heidän päivärytmissään. Ja sitten nää, ei pelkästään hakemiset ja noutamiset, vaan myös nää keskustelut missä sitten työntekijät on tehny tän sekvenssikaavion oppilaan oman päivärytmin asian kanssa, niin kyllä niillä varmasti on ollu merkitystä. (R4)

Monilla luvattomasti koulusta poissaolevilla nuorilla on ongelmia ajankäyttönsä kanssa. Tämän vuoksi tasapainoinen päivärytmi ja ajankäytön hallinnan opettelu koetaan Lukkari-hankkeessa tärkeiksi. Vastaavia ajankäytön hallintaan liittyviä tuloksia on tuonut esiin myös Heikkinen (2007, 52) tutkimuksessaan yläasteikäisten poikien ryhmätoiminnasta. Hän kuvaa, kuinka nuorten elämäänsä saatiin ryhmätoiminnan kautta mahdollistavia muutostekijöitä. Nämä muutostekijät tukevat nuorten hyvinvointia ja auttavat heitä saavuttamaan toivomansa tavoitteita. Mahdollistavia muutostekijöitä olivat tutkimuksessa muun muassa nuorten oman toiminnan havainnointi ja pohtiminen, itsereflektio koulupoissaolojen syistä ja luottamus joihinkin aikuisiin. Ryhmätoiminnan kautta nuori sai kosketuksen sellaisiin aikuisiin, joiden kanssa sopimuksista pidettiin kiinni. Tämä saattoi olla monelle pojalle uusi kokemus. Alun perin pojilla ei ollut minkäänlaista varmuutta aikuisten sitoutumisesta toimintaan nuorten kanssa. Ryhmän pojat alkoivat havainnoida omaa toimintaansa, tunteitaan ja viikottaista ajankäyttöään. Aikarytmin havainnoimisen myötä

heille alkoi syntyä kokemusta ajanhallinnasta. Samantyyppisiä huomioita toiminnan, tunteiden ja ajankäytön hallinnan reflektoinnin tärkeydestä olivat haastattelutkin tehneet.

Lukkari-hankkeen kaavake, johon oppilaat ovat saaneet tunti tunnilta täyttää ajankäyttönsä, on ollut yllättävän hyvä. Se on nuoria itseään auttanut huomaamaan ajankäyttöään. (K4)

Eräs kuraattori pohti nuorten arjen hallinnan ja koulumotivaation suhdetta. Kun Lukkari-hankkeen myötä saadaan ryhtiä nuoren arkeen ja ajanhallintaan, on huomattavasti mukavampi tulla kouluun. Jos nuori on saanut nukuttua riittävästi ja ehkä vielä läksytkin on tehtynä, niin motivaatio nousee itsestään. On paljon vaikeampi motivoitua koulunkäyntiin väsyneenä ja läksyt tekemättä. Silloin pitää koulussa vähän pakoilla opettajia. Kuraattori arveli, että motivaatio ei ehkä niinkään nouse kuin ajatus siitä, että ”mun on vaan hoidettava tämä homma”.

9.4.2 Vanhempainryhmät

Lukkari-hankkeen käynnistyttyä työntekijät huomasivat tarpeen vanhempainryhmälle, jossa vanhemmat voisivat kokoontua, jakaa huoliaan ja saada vertaistukea. Vanhempainryhmää ei ole merkitty hankesuunnitelmaan, vaan se on hankkeesta syntynyt itsenäinen tuotos. Syksyllä 2010 järjestettiin ensimmäinen ryhmä, johon koottiin kahdeksan äitiä yhteen. Vertaistuen lisäksi konkreettisena tuotoksena ryhmässä syntyi myös opaskirjanen nuorten vanhemmille.

Se lähti vanhempien tarpeesta tuntea lastensa vanhempia. Jolloin saatiin koottua kahdeksan äitiä yhteen ja siitä syntyi äitien olohuone. Ja hyvin tuloksin saatiin heille koottua opaskirjanen arkeen, eli he ite määritteli ne aiheet ja säännöt, mitä siinä vois laittaa ja sitten lopuksi esiteltiin se pojille. Ja se oli aika huippu juttu. (P1)

Koska ryhmä syntyy vanhempien tarpeesta, sen muoto mukautuu vanhempien tarpeisiin. Syksyllä 2011 järjestettiin myös vanhempien ryhmä, mutta se oli monin tavoin hyvin erilainen kuin ensimmäinen ryhmä oli ollut.

Nyt tänä syksynä meillä oli ryhmä, sinne tuli neljä äitiä. Se oli hieman erilaisempi kuin tämä ensimmäinen ryhmä. Nää äidit vaan kaipas sen, että kun he tuli ovesta sisään, että he sai suurin piirtein huutaa sen asiansa ja sitten he rupes keskustelemaan siitä. Että heillä oli tarve siinä hetkessä sille vertaistuelle. Ihan asiaa siinä käsiteltiin, että mitä on tapahtunut, et onks teidän nuoret tehnyt tällöistä? ”Ai ne oli samas porukas, voi ei.” Mutta äidit oli loppujen lopuksi tyytyväisiä, he oli todella tyytyväisiä ja he oppi tuntemaan siinä toinen toistansa. Ja luulen, että heidän yhteistyönsä jatkuu keskenään. (P1)

Lukkari-hankkeen työntekijät ovat kokeneet vanhempainryhmät toimivaksi työmuodoksi, jota on jatkossakin tarkoitus toteuttaa. Perheen ja vanhempien merkitys on työntekijöiden mukaan nuoren koulunkäynnissä oleellinen. Samalla, kun nuorta hoidetaan, olipa taho mikä tahansa, pitäisi myös vanhempien kanssa työskennellä aktiivisesti. Työntekijät kertovat yllättyneensä siitä, miten suuri osa hankkeen parissa tehtävästä työstä on perhetyötä. Perhetyön merkitystä ei voi liikaa korostaa. Vanhempien kyvyttömyys olla vanhempi lapselle on suuri ongelma, kun tarkastellaan nuorten poissaoloja ja myöhästymisiä.

9.4.3 Lyseopäivä

Seinäjoen lyseon rehtorin pyynnöstä Lukkari-hankkeeseen lisättiin myös niin sanottu Lyseopäivä. Hankkeen työntekijät ovat kerran viikossa, tiistaisin, Seinäjoen lyseolla kello kymmenestä kolmeen. Päivään liittyy viiden nuoren ryhmä, joiden koettiin tarvitsevan omaa ohjausta.

Meille annettiin sieltä viis nuorta, että tehkää näille jotakin. Me lähettiin siitä, että me havainnoitiin heitä yksitellen ensin tunnilla, ja katottiin vähän sitä touhua, että okei, se nukkuu täällä tunnilla, sillä ei oo nyt reppuakaan ja vähän tällöisiä arvioita siinä tehtiin. Ja nyt on sitten viikoittain otettu heitä yksilökäynnille, ja lähetty meneen tuota sekvenssiä ja katottu vähän sillä tavalla, että mitä sinne arkeen kuuluu ja mitä sulla kuuluu olla repussa kun sä lähdet kouluun, ja miksi sä nuket tunnilla. Eli se oli ensiarvoisen tärkeätä, että me nähtiin se tuntityöskentely, että me pystytään tavallaan peilata se sinne heidän omasta käyttäytymisestään johtuen. (P1)

Lyseopäivän aikana nuorten kanssa täytetään nuorten ajankäyttöön liittyvää sekvenssikarttaa. Työntekijät miettivät myös mahdollisuuksia, että nuorten kanssa

voisi muun muassa pelailla, oleilla ja samalla luoda keskusteluyhteyttä ja jutustella. Tällä hetkellä nuoret käyvät lyseopäivässä yksilöinä. Työntekijät pohdiskelivat, olisiko nuorille hyötyä siitä, että heitä otettaisiin ryhmänä tilanteeseen. Myös Seinäjoen yhteiskoululla, jossa Lukkari-hankkeen toimitilat ovat, on nuorilla mahdollisuus tulla tapaamaan hankkeen työntekijöitä. Tämä on koettu hyväksi käytännöksi.

Nuorten on helppo meitä lähestyä ja tulla. Yhteiskoulun osalta me syksyllä kierrettiin seiskaluokat ja ollaan sanottukin, että täällä tää meidän toimisto on ja saa tulla juttelemaan, kun ovet on auki. Ja kyllä mä koen, että ne tuleekin. Ovi on yleensä auki, että saa tulla. (P2)

10LUKKARI-HANKKEEN VAIKUTUS REHTORIEN JA KURAATTORIEN TYÖHÖN

Haastateltavilta kysyttiin, oliko Lukkari-hanke tuonut lisäkuormitusta heidän työhönsä. Työntekijät eivät kokeneet hanketta kuormittavana, vaan tunsivat saaneensa lisää työtovereita. Eräs rehtori kertoi, että projektit tuovat aina jonkun verran lisätyötä, mutta hän arvioi, että Lukkari-hankkeen hyödyt ovat niin suuret, että lisätyö on aivan marginaalista hyötyihin verrattuna. Jollei projektia olisi, hän joutuisi tekemään enemmän työtä kroonisten poissaolijoiden ja heidän vanhempiansa kanssa, kun tilanteeseen ei olisi pystytty ajoissa puuttumaan.

10.1 Toimintamallin ryhdistyminen

Haastatteluissa kysyttiin, onko Lukkari-hanke tuonut uusia toimintamalleja myöhästymisiin ja poissaoloihin puuttumiseen. Koulujen työntekijät arvioivat, että toimintamalli kokonaisuutena on uusi tapa puuttua nuorten poissaoloihin ja toistuviin myöhästelyihin. Tärkein oivallus Lukkari-hankkeessa on sen systemaattisuus. Kaksi rehtoria käytti termiä portaikko, jolla edetään. On tärkeää, että malli, jonka mukaan toimitaan, on kaikille sama. Jämäkkä peruspuuttuminen aikaisessa vaiheessa, keskustelut ja hetkessä eläminen nähtiin Lukkari-hankkeen hyvinä ominaisuuksina.

Nuoret on huomannu sen, että on lisäkeinoja koululla puuttua, koska sekin on hyvä huomata, että ikään kuin aikuiset on verkostoitunut ja on yhteistyötahoja, minkä kautta hoidetaan yhteistä päämäärää. (R2)

Mä käytän menetelmänä jo sitä, että tällöinen Lukkari-hanke on olemassa, että niinku se riittää. Mä koen, että se on tullut jo tunnetuksi. (K1)

Haastatteluissa tuli esiin suuri helpotuksen tunne, joka etenkin kuraattoreilla oli, kun heillä oli Lukkari-hankkeen työntekijöiden kanssa yhteistyömahdollisuus. Oli

helpottavaa tietää, että oppilaan ongelmiin pystytään puuttumaan nopeasti ja tehokkaasti. Kuraattorit kertoivat suuresta työmäärästään.

Ei oo mitään säännöllistä päivää, että Lukkari-hankkeen työntekijät kävis täällä. Tottahan mä ottaisin vieläkin enemmän...mutta kun mä soitan, hyvin varovaisella äänensävyllä, että minkähänlainen päivä huomenna on, että mä tarttisin jo huomenna...niin kyllä he hyvinkin nopeeta, tietysti työmäärästä riippuen. Mutta että jotenkin he on niin valmiina sotaan, että kyllä sieltä apu tulee. (K1)

Lukkari-hankkeen yhtenä tehtävänä ja tarkoituksena on vapauttaa koulun opettajia toteuttamaan omaa opetustyötään, kun poissaoloihin puuttumiseen on selkeä malli ja tietyt ihmiset, joille poissaoloihin puuttuminen kuuluu. Kun työnjako on selkeä, ei opettajan tarvitse kantaa ylimääräistä taakkaa oppilaan poissaoloista ja myöhästelyistä huolehtimisessa. Ellonen (2008, 97) kirjoittaa, että opettajalta saadun tuen ja kontrollin määrä sinänsä ei riitä. Oppilaiden tulee saada kokea, että opettajan tuki ja kontrolli jakautuu tasaisesti oppilaille. Nuoret tarvitsevat kokemusta oikeudenmukaisuudesta. Oikeudenmukaisuuden puute on selkeä uhka nuoren hyvinvoinnille. Tuen ja kontrollin epätasainen jakautuminen saattaa johtua käytännön ongelmista, kuten kiireestä tai oppilaan syrjäänvetäytymisestä. Toisaalta voi olla kysymys myös siitä, että erityishuomiota vaativat oppilaat tarvitsevat ja myös saavat enemmän opettajan huomiota kuin muut oppilaat. Tähän huomion tarpeeseen voivat olla vastaamassa opettajan lisäksi Lukkari-hankkeen työntekijät.

Se on hirveen tärkeätä että me tehdään luokanohjaajien kanssa tiettyyn rajaan asti ja sen jälkeen on yhteisön apu tarpeen. Eliikkä siihen on tää Lukkari-hanke tullut tosi hyvänä apuna niihin kroonikoihin. Pysytään heti olemaan kotiin yhteydessä, heti saamaan prosessi käyntiin. (R4)

10.2 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Haastateltavat näkivät kodin ja koulun yhteistyön lisäämisen tärkeänä. Vanhempainvartit ja vanhempainillat ovat tärkeitä yhteydenpitokanavia koteihin, niiden avulla yhteys kodin ja koulun välillä säilyy avoimena. Varsinainen yhteistyö kodin ja koulun välillä on vielä nykyään kuitenkin vähäistä, koulu on varsin suljettu yhtei-

sö. Lukkari-hanke pyrkii lisäämään vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Kaikki päätökset sovitaan yhdessä nuoren vanhempien kanssa. Lukkari-hankkeen tekemän työn myötä vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön on myös enemmän resursseja.

Yhteistyötä toivottiin muutenkin kuin vain ongelmatapauksissa. Mitä enemmän koululta ollaan yhteydessä kotiin, sitä helpompi on taas vanhempien ottaa eri asioissa yhteyttä kouluun. Koululta on helpompi olla yhteydessä kotiin pienemmissäkin asioissa, kun yhteistyökulttuuria muutetaan siihen suuntaan, ettei yhteydenotto koululta merkitse suuria ongelmia. Se, että joku voi olla perheen kanssa jatkuvassa yhteydessä silloin, kun sitä tarvitaan, nostettiin esiin positiivisena muutoksena.

Kyllä mä nään sen, että kun otetaan herkemmin yhteyksiä kotiin ja soitetaan ja tuodaan sitä auttavaa kättä sinne, niin se on muutenkin madaltamassa sitä kynnystä olla yhteyksissä. Vanhemmilla koulun suuntaan ja koululla sitten taas, tarttuu se, että otetaan herkemmin yhteyksiä kotiin. Vaikka me ollaan koko ajan tietoisesti viety ohjaajien toimenkuvaa siihen suuntaan, että nopeemmin reagoidaan ja mennään selkeesti näissä portaissa eteenpäin, että Lukkari on ollut hyvä-nä apuna siihen, näyttämässä mallia ja antamassa tukea silloin, jos ei huoltajan omat voimat riitä. Mun näkökulmasta vanhemmat on suhtautunu tosi hyvin, ihan siis pääsääntöisesti. Mietin oikein, että onko tullut jotain, yhtä ainutta että vanhemmat ei ottais sitä apua vastaan, koska yleensä vanhemmat on ittekin huolestuneita ja avuttomia nuoren kanssa. Mulle ei tuu mieleen kuin pelkästään näitä positiivisia. (R4)

Eräs kuraattori toivoi, että olisi mahdollista kerätä vanhemmilta palautetta Lukkari-hankkeen toiminnasta, että se saataisiin kirjallisesti hankkeen työntekijöiden ja myös päättäjien tietoon. Hän kertoi, että vanhemmat ovat tulleet häntä kasvotuksin kiittämään, kun ovat saaneet nuorelleen apua.

Se palaute, mitä mä oon vanhemmilta saanu, niin se on positiivista. Se on ainoastaan vaan positiivista. Että ykskään ei oo tuota...mä mietinkin, että olis mukava joku lomake, palaute heiltä, koska hehän sen pystyis sanoon. Mutta että mikä mulle on tullu, ja sitten myös mitä on jutellu sitten Lukkari-hankkeen kans, on että on kiitetty. Että niin kuin sanoin, niin kun ne vanhemmat huutaa sieltä, ja toinen potkii ja manaa, että ne ei saa ylähä, niin se teho, mikä sillä on, että ventovieras tulee ja...vanhemmat on kyllä kiittäneet. Aivan siis suoraan, henkilökohtaisesti. Ymmärrän, että se on ihan eri, kun ventovieras ottaa asian puheeksi. (K1)

On vanhempia, jotka ovat innoissaan, että ilman muuta tällainen apuväline, onpa hienoa. Osa on sitä mieltä, että meille ei tarvitse tulla. Jollain lailla se kyllä mua herättää, että tämän tyyppistä palvelua ei olla valmiita ottamaan vastaan. Jollain lailla mä mietin, että mikä tässä kokonaisuudessa mättää. (K4)

Vanhemmat ovat pääsääntöisesti lähteneet hyvin Lukkari-hankkeen toimintaan mukaan. Vain yksittäisissä tapauksissa vanhemmat ovat kieltäytyneet Lukkari-hankkeen toiminnasta. Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön sujumiseen hankkeen työntekijät olivat tyytyväisiä.

Kyllä vanhemmat on olleet tosi vastaanottavaisia. Kyllä heillä on ollut tällainen tunne, että että mä kaipaankin tähän vähän tukea. Ja he on tosi tyytyväisiä, että on tällainen. Voi olla sitäkin, että vanhemmat menee niin aikaisin aamulla töihin, että sieltä on jotenkin hankala soittaa. Ja jos siinä on justiin sitä, että laps ei meinaa päästä aamulla ylös sieltä sängystä. (P2)

Yhteydenotot vanhempiin arvioidaan tarpeen mukaan. Vanhemmille kerrotaan, että he voivat aina soittaa, jos heille tulee tarve keskustella jostain. Jos hankkeen työntekijät eivät saa puhelinjaksolla nuorta heille tai noutojaksolla nuori ei tule kyytiin, soitetaan ensimmäiseksi vanhemmalle. Lukkari-hankkeen eri vaiheista myös tiedotetaan vanhemmille. Jos puhelinherätykset eivät ole tuottaneet tulosta ja joudutaan siirtymään noutojaksoon, otetaan vanhempiin yhteyttä ja yhteistyössä heidän kanssaan sovitaan asioiden kulusta.

Yksi Lukkari-hankkeen tavoitteista on lisätä yhteisöllisyyttä koulussa. Haastateltavat eivät oikein osanneet sanoa, missä määrin hanke on vaikuttanut yhteisöllisyyteen. Eräs haastateltava pohti, että koulun henkilökunnan välistä yhteisöllisyyttä lisää se, että tärkeäksi koettuun asiaan, kuten koulupoissaoloihin puuttumiseen, saadaan lisäresursseja ja mahdollisuuksia toimintaan.

11 TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ

11.1 Toivomuksia Lukkari-hankkeen toiminnan jatkosta

Haastateltavat toivoivat hankkeelle lisää toiminta-aikaa. Yksimielisyys hankkeen onnistumisesta oli vastaajien kesken selvä. Lukkari-hanke on toiminut nuorten parissa niin hyvin, että kaikki vastaajat toivoivat hankkeen kaltaisen toiminnan jatkuvan.

Toivon ehdottomasti Lukkari-hankkeen jatkuvan. Musta tää on tätä päivää. Että ihan oikeesti se tuo ryhtiä tähän työhön. (K2)

Kyllä toivoisin Lukkari-hankkeen kaltaisen toiminnan jatkumista. En haluaisi siitä luopuakaan, koska se on erinomainen lisä työhön. (K4)

Yksi vastaajista ei nähnyt Lukkari-hankkeen nykyisessä toiminnassa mitään kehitettävää, hän toivoi vain nykyisen käytännön jatkumista.

Mä en oikein osaa sanoa, että mitä kehittämistä...ei mulla oikein oo muuta toivetta kuin että se jatkuis. Se on ainut toive. (K3)

Lukkari-hankkeen myötä käyttöön otettu oppilaan ajankäyttöä kartoittava sekvenssikaavio nähtiin toimivana käytäntönä, joka ilman hankettakin jäisi koulun arjessa toimimaan.

Miten sitten hankkeen jälkeen, se on tietysti se, mikä jo takaraivossa pyörii. Onko resursseja täntyyppiseen toimintaan. Mutta tuo sekvenssikaavio ja oppilaan päivärytmi, niin se varmasti jää meillä elämään arkeen hankkeen jälkeenkin. (R4)

Lukkari-hankkeelle toivottiin lisää näkyvyyttä koululla. Syksyn alussa voisi opettajien kokoukseen tulla työntekijä kertomaan toiminnasta ja esittäytymään. Toisaalta osa vastaajista kertoi, että näin oli käytännössä toimituttakin.

Osa koulujen työntekijöistä toivoi, että Lukkari-hanke voisi ulottua yläkoulujen lisäksi myös alakouluille. Osa vastaajista näki Lukkari-hankkeen toiminnan hyödyt myös toisen asteen koulutuksessa.

Kyllä Lukkari-hankkeen voi laittaa kuulumaan myös lukioikäisille alle kahdeksantoistavuotiaille ehdottomasti. Koska eihän sielläkään vanhemmat monesti tiedä eikä seuraa ja luottaa nuoreen, se on mun mielestä yks iso ongelma. Että kun vanhemmat ei seuraa tarpeeksi mitä heidän lapsensa tekee ja miten heidän opinnot edistyy. (K2)

Lukkari-hankkeelta toivottiin lisää samantyyppistä toimintaa. Toivottiin lisää aikaa ja resursseja koulua kohti. Tuntui, että kaikki koulut olisivat toivoneet työntekijöitä itselleen. Toivottiin, että Lukkari-hankkeen työntekijöillä olisi oma päivä tai kaksi viikossa, jolloin he voisivat olla koululla tavattavissa. Tällöin sekä opettajat että oppilaat voisivat tarvitessaan tulla käymään työntekijöiden luona.

Olis aikaa sitten tuossa arjessa jututtaa niitä nuoria myöskin täällä koulun sisällä ja vähän seurata että miten se homma toimii täällä. Tavallaan niin kuin olla täällä yhteisön jäsenenä, niin sitten tänne yhteisöön nuoren ujuttaminenkin olis helpompaa. (R3)

11.2 Jatkosuunnitelmia hankkeen tiimoilta

Lukkari-hankkeen työntekijät kertoivat, että jatkosuunnitelmia toiminnalle on kehitelty. Lukkari-hankkeen toiminta on koettu niin hyväksi, ettei sitä haluta päästää kuolemaan. Raha-automaattiyhdistyksen tuki loppuu hankkeen loppuessa, joten tarkoituksena on hakea tukea uudelle hankkeelle, joka pohjautuisi tämän hankkeen kokemuksiin. Ajatuksena on laajentaa toimintaa. Mukaan tulisi kahdeksan kuntaa, jotka muodostavat niin sanotun Komian seutukunnan: Seinäjoki, Alavus, Ilmajoki, Jalasjärvi, Kauhava, Kuortane, Kurikka ja Lapua. Tuleva hanke kattaisi yläasteen lisäksi kuudennen ja seitsemännen luokan välisen nivelvaiheen sekä yhdeksännen luokan ja ammattikoulun tai lukion ensimmäisen vuoden välisen nivelvaiheen. Ensimmäinen vuosi lukiossa tai ammattikoulussa on usein ratkaiseva jatkon kannalta.

Kannetaan ne oppilaat sinne ja varistetaan se ensimmäinen vuosi, että se tyyppi pysyy siellä. Koska jos se ensimmäinen vuosi pysytään niin mä veikkaan, että se toinen ja kolmaskin vuosi on helppo. (P1)

Uuden hankkeen on tarkoitus työllistää viisi työntekijää. Lukkari-hanketta pystytään rahoituksen osalta jatkamaan ensi vuoden maaliskuulle asti. Uusi hanke on nyt suunnitteluvaiheessa, ja toivomuksena on, että se pystyttäisiin käynnistämään vuoden vaihteessa 2013. Alkuvuoden 2013 olisi toiminnassa kaksi hanketta päällekkäin.

Kehittämisajatuksena hankkeen työntekijöillä samansuuntaisesti rehtoreiden ja kuraattoreitten toivomusten kanssa olisi, että joka koululle tarvittaisiin ainakin yksi Lukkari-työntekijä. Työntekijän läsnäolon vaikutus koululla on koettu erittäin tärkeäksi. Molemmat hanketyöntekijät korostivat aikuisen läsnäoloa ja sen merkitystä sekä ennaltaehkäisevänä tekijänä että apuna nuorelle, joka tarvitsee tukea koulunkäyntiinsä.

Työntekijä koululla, turvallinen aikuinen, joka olis tavattavissa, hoitelisi näitä aamujuttuja, hoitelisi sitten myös tässä päivän aikana tällaisia erilaisia, olis niinku oppilaita lähellä, mutta turvallinen aikuinen. Tää on tässä joulupukille kirjoitettu. (R4)

Meillä voi olla aika montakin oppilasta yhtä aikaa. Joka on tosi hyvä, että onkin ja tuodaan tänne hankkeen piiriin. Mutta mä nään, että mä tykkäisin ihmisenä tehdä enemmän vielä semmoista henkilökohtaista, mitä me tuolla Lyseolla tehdään. Mä luulen, että silläkin vois olla sellainen suuri apu siihen, että istutaan ja jutellaan ja ehkä pelataan siinä, tai kootaan joku ryhmä, jonka kans vois tehdä jotain, niin siitä vois olla apua. (P2)

12 TULOSTEN TULKINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kokemuksia Lukkari-hankkeesta. Haastattelujen perusteella selvisi, että Lukkari-hanke on onnistunut työssään nuorten parissa. Koulujen työntekijöiden kokemukset hankkeesta olivat erittäin positiivisia. Myös hankkeen työntekijät itse kokivat onnistuneensa työssään. Oppilaat oli saatu kouluun. On toki luonnollista, että hankkeen työntekijät kokevat oman työnsä merkityksellisenä. Heidän kokemuksensa olivat kuitenkin niin samansuuntaisia koulujen työntekijöiden kanssa, että näen niiden esiin tuomisen tärkeänä.

Tärkeimpänä toimintamallina Lukkari-hankkeessa haastateltavat nostivat esiin Lukkari-hankkeen menetelmän kokonaisuudessaan. Hankkeen työntekijät kertoivat työnsä etenemisestä johdonmukaisesti eri askeleesta toiseen. Hankkeen hyvät käytännöt olivat kasvatuskeskustelu, puhelinherätykset ja oppilaan noutaminen kouluun. Käytäntöjen toimivuutta lisäsi se, että niihin käytettävä aika oli tarkkaan rajattu. Selkeät raamit olivat tärkeitä niin nuorelle kuin työntekijöillekin.

Myös koulujen työntekijät korostivat sitä, miten tärkeää on, että nuorten kohtaamisessa toimitaan portaittain, ja että kaikki työntekijät ovat selvillä siitä, miten milläkin portaalla edetään. Liika kaavamaisuus ei silti sitonut hanketyöntekijöitä, vaan työtä on tehty luovasti ja nuoren tarpeet huomioiden. Hyvä esimerkki tästä on se, että välillä nuoren kouluunnoutojaksoa on muutamalla päivällä voitu pidentää, jos työntekijät ovat arvioineet hänen siitä hyötyvän. Interventiojakso oli myös joissakin tapauksissa aloitettu uudelleen, jotta nuori oli saatu kannettua seuraavan tukiverkon piiriin.

Johdonmukaisuus toimintatavoissa auttaa koulujen työntekijöitä; opettajia, rehtoreita, kuraattoreita ja oppilashuoltoryhmää, puuttumaan nuoren myöhästymisiin ja poissaoloihin aikaisessa vaiheessa. Varhainen puuttuminen estää ongelmien paisumisen suuriksi. Hanketyöntekijöiden haastatteluiden kautta tuli myös ilmi, että mitä aikaisemmin päästään nuoren toimintaan puuttumaan, sitä paremmat mahdollisuudet työllä on onnistua. Huhtanen (2007, 29) kirjoittaa, että varhaisen puuttumisen tavoitteena on estää nuorten ongelmien kasautuminen tai kärjistyminen ja

tällä tavoin ehkäistä tai pysäyttää syrjäytymisprosessi. Lukkari-hanke tekee toiminnallaan arvokasta työtä syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tuloksia tarkastellessa nuoren kohtaaminen nousee selkeästi esiin yhtenä tärkeimmistä elementeistä. Ihmisen kohtaamista ei voi koskaan painottaa liikaa. Nuorelle syntyy kohtaamisen kokemus, kun hän saa tilaisuuden ymmärtää, että hänellä on paikka tuon toisen ihmisen maailmassa. Tämä vaatii pysähtymistä ja oikeaa kuulemistä. (Tilus (2004, 99.) Jokainen toivoo tulevansa nähdyksi ja arvostetuksi omana itsenään. Nuoren minuuks on murrosiässä muutosten keskellä ja herkkä. Hankkeeseen tulevan nuoren minuuks saattaa olla hyvinkin haavoilla ja suojaavan kuoren takana. Hanketyöntekijöiltä vaaditaan ammattitaitoa kohdata tällainen nuori positiivisesti ja arvostaen. Koulujen työntekijöiden mukaan Lukkari-hankkeen työntekijät ovat onnistuneet nuorten kohtaamisessa ja kannustamisessa. He tekevät työtään omalla persoonallaan ja ovat siinä onnistuneet.

Nuori tarvitsee tunteen siitä, että hänen vanhempansa arvostavat koulutyötä. Vanhemmat ovat ensisijaisesti vastuussa nuoren koulunkäynnistä, mutta saattavat tarvita siihen tukea. (Tilus 2004, 16-17.) Tästä syystä Lukkari-hankkeenkin tärkeänä elementtinä on perhetyö. Onnistumisen perusedellytys on vanhempien saaminen mukaan työhön nuoren auttamiseksi. Vanhempien sitoutuminen on selvä merkki nuorelle välittämisestä, kun taas vanhempien sitoutumattomuus viestisi lupaa olla pois koulusta ja jatkaa samaa rataa. Koulujen sekä Lukkari-hankkeen työntekijät korostivat haastatteluissa perhetyön tärkeyttä.

Kolmas onnistumisen elementti on hankkeen näkyvyys. Tavoittaakseen kohde-ryhmänsä hanke tarvitsee näkyvyyttä ja tunnetuksi tulemistä. Oppilaiden näkökulmasta katsoen kynnys turvautua hanketyöntekijöiden apuun on huomattavasti matalampi, mikäli hankkeen työntekijät ovat tavattavissa oppilaan omalla koululla. Kun hanketyöntekijät ovat koululla, heillä on mahdollisuus nähdä oppilasta tämän arjessa. Koulun työntekijöiden on sitä helpompaa tarttua tarjottuun apuun, mitä paremmin hanke on eri työntekijöiden tiedossa.

Tuloksista käy ilmi, että Lukkari-hankkeeseen sisältyy myös yhteisötyötä. Varsinaisen toimintasuunnitelman toteuttamisen lisäksi joustava työote on antanut mahdollisuuden laajentaa tehtäväkenttää silloin, kun hanketyöntekijät ovat huomanneet sille tarvetta. Vanhempainryhmät ovat hieno esimerkki siitä, mitä ihmisten tarpeiden herkkä huomiointi on saanut aikaan.

Merkitykselliseksi yksittäiseksi tekijäksi nostettiin haastatteluissa esiin nuorten ajankäytön hallinnan kaavake. Näennäisen yksinkertaisella tavalla voidaan auttaa nuorta itse hallitsemaan elämänsä ajankäytön hallinnan kautta. Nuori herää itse huomaamaan, mihin aikaansa käyttää. Näin hän pystyy näkemään yhteyden oman ajankäyttönsä ja koulun vaatimusten välillä. Hän joutuu kohtaamaan oman vastuunsa ajankäytöstään huolehtimisessa. Tiluksen (2004, 49) mukaan nuori etsii rajoja. Kontrolloiduksi tuleminen auttaa nuorta kehittämään omaa itsekontrolliaan. Kun itsekontrolli alkaa kehittyä, pystyy nuori vähitellen opettelemaan elämänhallintaa. Kun nuori löytää koulusta turvalliset rajat ja selkeän rakenteen, hän voi rauhoittua oppimiseen.

Nuorten ongelmat ovat usein monimutkaisia, eikä voida olettaa, että Lukkari-hanke yksinään voisi tuoda niihin vastauksia. Tarvitaan valmiutta verkostoyhteistyöhön. Hankkeen toimintaan kuuluu yhteistyön luominen ja sen vahvistaminen. Toimintamalliin kuuluu, että Lukkari-hanke kannattelee nuorta siihen saakka, kunnes seuraava taho astuu nuoren tueksi. Tilus (2004, 197) kirjoittaa, että syrjäytymisvaaran poistaminen ja nuorten kehityksen kääntäminen kohti osallisuutta on koulujen lähivuosien ensisijainen haaste. Koska nuoren hyvinvointi rakentuu useista eri tekijöistä, tulee ammattilaisten yhteistyön olla nykyistä laajempaa.

Kaikkien haastateltujen mielestä tärkeää olisi saada lisää työntekijöitä huolehtimaan nuorista ja heidän koulunkäynnistään. Ikävä kyllä taloudelliset resurssit ovat rajalliset. Erilaiset hankkeet saavat rahoitusta rajatun ajan. Haasteena onkin, miten niistä saadut hyvät kokemukset saataisiin jatkamaan käytännön elämässä. Selvää on, että Lukkari-hankkeen malli ei voi jatkua yhtä intensiivisesti nykyisillä resursseilla, ilman hanketyöntekijöitä. Ennaltaehkäisyn tärkeys tulisi huomioida nykyistä

paremmin; jos toimintamallin avulla pystytään katkaisemaan yhdenkin nuoren syrjäytymiskehitys, on se ollut myös taloudellisesti katsottuna kannattavaa.

Sosiaalialan ammattilaisen näkökulmasta tarkasteltuna kokemukset Lukkari-hankkeen onnistumisen elementeistä ovat kiinnostavia. Samoja tekijöitä tarvitaan kaikessa ihmisten kanssa tehtävässä työssä. Valmius asiakkaan hyväksi tehtävään yhteistyöhön ja tarvittaessa hänen etujensa ajaminen kuuluvat laadukkaaseen työhön. Luovuus, joustavuus, eettisyys, herkkä toisen tarpeiden huomiointi ja ihmisen kohtaaminen yksilönä ovat asioita, jotka tekevät sosionomista ammattilaisen.

Jatkotutkimusaiheeksi nousi kaksi kiinnostavaa teemaa. Olisi hyvä selvittää toisaalta Lukkari-hankkeen piirissä olleiden nuorten kokemuksia hankkeesta, toisaalta heidän vanhempiensa vastaavia kokemuksia.

13 POHDINTA

Opinnäytetyöni Lukkari-hankkeen parissa on nyt loppunut. Tavoitteenani oli saada käsitys yläkoulujen mahdollisuuksista tukea oppilasta, jolla on ongelmia koulunkäynnissään. Asia kiinnostaa minua henkilökohtaisesti ja tulevan työni kannalta. Tavoite on täyttynyt, vaikka välillä työ on ollut rankkaakin. Olen saanut kuluneen vuoden aikana heittäytyä oppimaan uusia asioita hyvinkin täysipainoisesti.

Tutkimustyöskentely hankkeen parissa on ollut mielenkiintoista ja monin tavoin opettavaista. Olen saanut uutta näkökulmaa koulujen työtapoihin. Erityisesti kuraattorin työnkuva on minulle kirkastunut. Koulun ulkopuolisilla ihmisillä ei ole juurikaan käsitystä siitä, mitä kaikkea koulutyöhön sisältyy. Olen myös saanut tutustua hanketyöntekijöihin ja projektimaailmaan. Aikataulujen sopiminen ja yhteistyön tekeminen ovat vaatineet suunnittelua ja etukäteistyötä.

Tämä opinnäytetyö oli minulle ensimmäinen näin laaja tutkimustyö. Vaikka olin varautunut isoon työmäärään, yllätti se minut kuitenkin. Tämän työn jälkeen osaan lukea tutkimuksia eri tavalla kuin ennen. Osaan arvostaa niihin käytettyä aikaa, innostusta ja vaivannäköä. Kirjallisen työn ohjeet tuntuivat opintojen alussa jopa turhantarkoilta, mutta niiden merkityksen ymmärsin uudella tavalla lukukokemukseni myötä. Esimerkiksi lähdeluetteloiden huolellinen laatiminen osoitti merkityksensä, kun aloin niitä käyttää hyväkseni. Huonosti merkitty lähde on harvinaisen ärsyttävä asia.

Ehdottomasti mielenkiintoisinta työssä olivat haastattelujen tekeminen, litterointi ja aineiston analysointi. Haastattelut opettivat yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Litterointi avasi haastatteluja uudella tavalla, kun sain keskittyä joka sanaan ja lauseen kirjoittaessani niitä. Paperille on vaikea saada kuvattua haastattelun tunnelmaa, mutta se nousi elävästi mieleeni kuunnellessani nauhoituksia. Analysointivaiheessa sain pohtia haastatteluissa esille nousseita asioita monesta näkökulmasta. Minun oli mietittävä, miten esittää tulokset totuudenmukaisesti, luotettavasti ja eettisesti kestävältä pohjalta. Varsinkin loppuvaiheessa työtä, kun jaksoin vielä uudestaan analysoida aineistoa ja muokata tekstiä, huomasin, kuinka lopputulos

entisestään parani. Tämä aineiston muokkaamistyö oli kuitenkin vaikeaa, koska omalle tekstille aina jossain määrin sokeutuu. Hyvänä tukena viimeisessä hiomisessa olivat opinnäytetyöni ohjaaja ja työni opponoiija. Lopputulokseen olen tyytyväinen.

Nuoren näkökulmasta katsottuna jokainen välittävä aikuinen on tärkeä ja tarpeellinen. Välittävä aikuinen voi olla koulun työntekijä, oppilashuoltoryhmän jäsen tai kuka tahansa, joka haluaa kohdata nuoren ja kysyä, mitä tälle kuuluu. Muistan vieläkin, miten hämmentävää oli, kun omiin satoihin poissaolotunteihini ei yläasteella puututtu lainkaan. Tiedän, miten hankalaa on palata kouluun takaisin pitkän luvattoman poissaolojakson jälkeen. Juuri Lukkari-hankkeen kaltaista toimintaa olisin kaivannut murrosikäisenä. Olisin tarvinnut jonkun, joka pysäyttää ja huomaa minut. Jonkun, joka tarttuu tilanteeseen ja tarjoaa tukea minulle ja perheelleni. Kouluun palaaminen olisi ollut toisenlaista, jos joku olisi kannustanut ja tsempanut. Vaikka nuori saattaa olla aikuisen mittainen, hän on kuitenkin vielä haavoittuva, erehtyvä ja tarvitsee aikuisen ohjausta.

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M.A. 2007. Lapsesta aikuiseksi – nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.
- Ahola, S., Galli L. & Ikonen, S. 2009. Koulutuksesta syrjäytymisen ehkäisy Varsinais-Suomessa. Koulutussosiologian tutkimuskeskus. Turku: Turun yliopisto.
- Cacciatore, R. 2009. Kapinakirja: aggressiokasvattajan käsikirja - koululaisesta aikuiseksi. Toim. Hurme, V. & Lehtikangas, M. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.
- Gråsten-Salonen, H. 21.12.2009. Poissaolojen seurannan toimintamallin laatiminen. [Verkkosivu]. Opetushallitus. [Viitattu: 6.10.2011]. Saatavana: http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/hyvinvointi_koulussa/oppilas_ja_opiskelijahuolto/erilaiset_ongelma-_ja_kriisitilanteet/poissaolot/poissaolojen_seurannan_toimintamallin_laatiminen
- Ekebom, U.-M., Helin, M. & Tulusto, R. 2000. Satayksi kouluongelmaa. Opettajan käsikirja. Helsinki: Edita.
- Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana - sosiaalisen pääoman yhteys nuoren masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampere: Tampereen yliopistopaino sekä Nuorisotutkimusverkosto.
- Fågel, S., Jonsson, M., Korvela P. & Kupiainen A (toim.) 2011. Arki haltuun - Sekvenssimenetelmä perhetyössä. Helsinki: Väestöliitto.
- Haasjoki, E. & Ollikainen, T. 2010. Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Turku: SMS-Tuotanto Oy.
- Heikkinen, A. 2007. Olenko mä sitä riskiryhmää? Murrosikäiset pojat kouluvaikeuksien metsäpolulla. Teoksessa: Heikkinen, A., Levamo, P., Parviainen, M. & Savolainen, A. Näe minut – kuule minua: kokemuksia ryhmistä. Helsinki: SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja nro 11. 15-68.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi
- Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hankesuunnitelma. Lukkari-hanke hankesuunnitelma 2010-2012. Ei julkaisuaikaa. Nuorten Ystävät ry.

Jahnukainen, M. & Järvinen, T. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa: Suutari, M. (toim.) Vallattomat marginaalit – Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 20. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Kalkkinen, P. & Peltonen, H. 2007. Oppilashuoltoryhmät. Teoksessa: Rimpelä, M., Rigoff, A.-M., Kuusela, J. & Peltonen, H. (toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – peruseraportti kyselystä 7.-9. vuosiluokkien kouluille. Helsinki: Opetushallitus. 77-82.

Karjalainen, M. 2006. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen aikana luodut toimintamallit tai hyvät käytännöt. Teoksessa: Karjalainen, M. & Kasurinen, H. Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämisen raportti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, koulutuksen tutkimuslaitos. 81-110.

Kasurinen, H. 2006a. Ohjauksen kehittämisen lähtökohdat. Teoksessa: Karjalainen, M. & Kasurinen, H. Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämisen raportti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, koulutuksen tutkimuslaitos. 13-30.

Kasurinen, H. 2006b. Ohjaus opintopolun nivelvaiheissa. Teoksessa: Karjalainen, M. & Kasurinen, H. Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämisen raportti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, koulutuksen tutkimuslaitos. 41-62.

Kuusela, J., Peltonen, H. & Rimpelä, M. 2007. Poissaolot ja niiden seuranta. Teoksessa: Rimpelä, M., Rigoff, A.-M., Kuusela, J. & Peltonen, H. (toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – peruseraportti kyselystä 7.-9. vuosiluokkien kouluille. Helsinki: Opetushallitus. 105-112.

Lagström, H. 2011. Syrjäytymisen käsitteestä. Teoksessa: Uhinki, R. & Uhinki, A. (toim.) Anna nuorelle tulevaisuus – ettei kukaan syrjäydy. [Verkkokirja] Turun lapsi- ja nuorisokeskuksen julkaisuja 2/2011. Turku: Turun yliopisto. [Viitattu 18.8.2011].
Saataavana:
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/67960/Anna_nuorelle_tulevaisuus_ettei_kukaan_syrjaydy.pdf?sequence=1

Lahti, H. 2011. Lukkari pelastaa takaisin koulutielle. Nuorten ystävien lehti (1), 8-11.

Lahtinen, N. 2011. Oppilaan oikeudet ja vanhempien vastuu. Jyväskylä: PS-kustannus. Opetus 2000.

Lastensuojelulaki.

Launonen, L. & Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Teoksessa: Launonen, L. & Pulkkinen, L. (toim.) Koulu kasvuyhteisönä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lehtinen, I. & Lehtinen T. 2007. Mikä mättää? Murrosiän muutokset kotona ja koulussa. Helsinki: Edita.

Linnakangas, R. & Suikkanen, A. 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:7.

Luopa, P., Pietikäinen, M. & Jokela, J. 2006. Mistä tukea? Helsinkiläisnuorten masentuneisuus, koulukiusaaminen ja luvattomat poissaolot vuosina 1996-2006. Helsinki: Stakes.

Mäkelä, J. 2011. Osallisuuden merkitys lapsen ja nuoren kehitykselle. Teoksessa: Nurmi, S. & Rantala, K. Näyn & Kuulun – Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: LK-kirjat & PTK – poikien ja tyttöjen keskus. 13-23.

Nikander, P. 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa: Ruusuvuori, J., Nikander, P. Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 432-445.

Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L., Ruoppila, I. 2007. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Opetussuunnitelma 2011. Seinäjoen kaupungin perusopetussuunnitelma 2011. Seinäjoki: Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta 15.6.2011.

Perusopetuslaki.

Ruusuvuori, J., Nikander, P., Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa: Ruusuvuori, J., Nikander, P. Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 9-38.

Salmivalli, C. 2008. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Savolainen, A. 2007. Draama puree, purkaa ja parantaa. Kokemuksia psykodraaman käytöstä tyttöryhmässä. Teoksessa: Heikkinen, A., Levamo, P., Parviainen, M. & Savolainen, A. Näe minut – kuule minua: kokemuksia ryhmistä. Helsinki: SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja nro 11. 159-188.

Seinäjoen kaupungin opetustoimi. Kouluterveyskysely. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.4.2012]. Saatavana: <http://edu.seinajoki.fi/yhteiskoulu/ajankohtaista.html>

Tilus, P. 2004. Pelistä pois? Huolehtivan koulun haaste. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ylihärsilä, O. 2011. Yhteenveto 6. luokkalaisten terveyskyselyn tuloksista keväältä 2011. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.11.2011]. Saatavana: http://edu.seinajoki.fi/opetustoimi/.seinajoen_kaupungin_opetustoimi_tiedottaa.html/41016.pdf

LIITTEET

LIITE 1

KYSYMYKSIÄ REHTOREILLE JA KURAATTOREILLE:

TEEMA 1: KOKEMUKSIA LUKKARI-HANKKEESTA

Koulun aiemmat poissaolokäytännöt?
Miten Lukkari-hanke koulussasi on edennyt?
Millaisissa tilanteissa Lukkari-hanketta hyödynnetään?
Miten hyvin Lukkari-hankkeen koet sopivan kouluusi tai yleisesti koulumaailmaan?

TEEMA 2: LUKKARI-HANKKEEN VAIKUTUS TYÖHÖN

Miten Lukkari-hanke on näkynyt työssäsi?
Miten Lukkari-hanke on helpottanut työtäsi?
Millaista lisäkuormitusta Lukkari-hanke on tuonut työhösi?
Millaisia vaikutuksia näet Lukkari-hankkeella olleen nuorten vanhempien kanssa tehtävään työhön?
Onko yhteistyö ulkopuolisten tahojen kanssa ollut tarpeen? (Esim. Steissi, psykiatrian osasto)
Onko yhteistyö eri tahojen välillä toiminut? (Hanketyöntekijät ja muut tahot)
Miten Lukkari-hanke on vaikuttanut yhteisöllisyyteen koulussasi?

TEEMA 3: LUKKARI-HANKKEEN VAIKUTUS NUORIIN

Millaisia huomioita olet tehnyt hankkeen vaikutuksista niihin nuoriin, joiden kanssa Lukkari-hankkeessa on työskennelty?
Ovatko koulupoissaolot vähentyneet?
Onko hanke tuonut uusia ongelmanratkaisumalleja, yhteistyömalleja tai uusia tapoja tarttua nuorten vaikeuksiin?
Millaisissa oppilastapauksissa Lukkari-hanke on erityisen toimiva?
Onko tilanteita joissa koet, että hanke ei ole kyennyt auttamaan nuorta?
Miten Lukkari-hanke pystynyt vahvistamaan oppilaiden opiskelumotivaatiota?

TEEMA 4: TULEVAISUUDEN NÄKYMÄ

Toivoisitko Lukkari-hankkeen kaltaisen toiminnan jatkuvan koulussasi?
Miten kehittäisit Lukkari-hanketta?

LIITE 2

KYSYMYKSIÄ PROJEKTITYÖNTEKIJÖILLE:

TEEMA 1: KOKEMUKSIA LUKKARI-HANKKEESTA

Miten hyvin Lukkari-hankkeen koet sopivan koulumaailmaan?
Miten Lukkari-hanke on edennyt?
Millaisissa tilanteissa Lukkari-hanketta hyödynnetään?
Miten Lukkari-hankkeen asiakastapaukset ovat jakautuneet kouluittain?
Millaisia syitä nuorilla on koulupoissaoloihin tai myöhästymisiin?

TEEMA 2: LUKKARI-HANKKEEN VAIKUTUS TYÖHÖN

Miten ole työntekijänä kokenut Lukkari-hankkeessa työskentelemisen?
Missä tilanteessa käytetään Lukkari-hanketta nuoren tukena? (määrät)
Millaiset ovat Lukkari-hankkeen työskentelymenetelmät? (keppiä vai porkkanaa)
Miten kauan Lukkari-hanke työskentelee yhden nuoren kanssa? (intensiivisyys)
Miten Lukkari-hanke seuraa nuoren koulunkäyntiä intervention jälkeen?
yhteistyö koulujen kanssa?
Miten hyvin vanhemmat ovat olleet mukana Lukkari-hankkeessa? (Isät? Äidit?)
Onko ilmennyt päällekkäisyyksiä nuorta tukevien tahojen kanssa?
Millaista palveluohjausta Lukkari-hanke tarjoaa nuorelle?
Onko yhteistyö eri tahojen välillä toiminut? (Hanketyöntekijät ja muut tahot)
Miten Lukkari-hankkeella vaikutetaan yhteisöllisyyteen kouluissa?
Onko Lukkari-hanke myötä syntynyt uusia sivutuotteita?

TEEMA 3: LUKKARI-HANKKEEN VAIKUTUS NUORIIN

Millaisia huomioita olet tehnyt hankkeen vaikutuksista niihin nuoriin, joiden kanssa Lukkari-hankkeessa on työskennelty?
Ovatko koulupoissaolot vähentyneet?
Millaisissa oppilastapauksissa Lukkari-hanke on erityisen toimiva?
Onko tilanteita joissa koet, että hanke ei ole kyennyt auttamaan nuorta?
Miten Lukkari-hanke pystynyt vahvistamaan oppilaiden opiskelumotivaatiota?

TEEMA 4: TULEVAISUUDEN NÄKYMÄ

Millaisia yllätyksiä työskentelyssä on tullut eteen?
Miten kehittäisit Lukkari-hanketta?
Tuleeko sinulle mieleen asiakastapauksia joista voit kertoa?
Onko sinulla mielessä jotain Lukkari-hankkeeseen liittyvää josta haluaisit kertoa?